

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 44 (10949) хемис 29–октябрь, 2020–йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Сергей Меликов - Дербентда

Дагъустандин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Меликов 27-октябрдиз Дербентдиз фена. Идан гъакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресскъуллугъди хабар гана.

Республикадин регъбер шегъердин мэр Хизри Абакарова къаршиламишна. Ада шегъердин тарихдин паюнихъ галаз таниш жедай ч'авуз арадал атай вири суалриз баянар гана.

Сифте нубатда Сергей Меликов канатдин рехъ тукълуьрунин проектдихъ галаз танишарна. И к'валах 2020-йисалай 2025-йисалди Россиядин лап къадим шегъер комплекснидаказ вилик тухунин ч'ехи проектдин сергъятра аваз бажармишун фикирдиз къачунва. Канатдин рекъин яръивал саки 3 километрдив агакъда. Адавай сятда 500 кас тухуз жеда. И рехъ тукълуьрунихъ галаз сад хъиз, гъуьлуьн кьер аваданламишунин к'валахарни кылизи акъудун фикирдик ква. Проектда рехъ гъуьлуьн кьерелай башламишна кардик кутун къалурнава. Инаг 120 агъзур кас дербентвийри йиса кыляй-кылизи ял ядай чкадиз элкьведа, ада шегъердиз йисан кьене къевезвай туристрин къадарни 100 агъзур касдин артухардай мумкинвал гуда.

Региондин регъбердиз шамагъаждин тарарин там - шегъерэгълийрин ва туристрин рик' алай гуьзел чкани къалурна. Сергей Меликов инсанар машгулардай ва абуру ял ядай шартлар яратмишунин планихъ галаз танишарна.

Ахпа Сергей Меликов къадим шегъердин килигуниз лайихлу кар алай чкадиз - “Нарын-къала” кьеледиз килигна. Рикел хкин, 2003-йисалай инихъ “Нарын-къала”, Куьгъне шегъер ва Дербентдин кьеледин имаратар ЮНЕСКО-дин вири-

дуньядин ирсинин сиягъдик кутунва. Алай вахтунда кьеледа инженервилнин махсус маса к'валахар акъалтарнава. Ана авай хашунин к'валубдин къуба алай имарат махсусдаказ ахтармишуналди, XIX асирдин юкьвара хкажай и дараматдин макъсад вуч тирт'ла, кыл акъудунин алахъунар авуна. Нетижата и имарат хашпарайрин ибадатхана яз эцгиди я лагъай фикир тестикъарзавай цийи делилар агакъна.

Цийи делилар гъиле гъатунихъ галаз алакълу яз алай йисан 19-ноябрдиз ЮНЕСКО-дин векилри Дагъустанда и барадай заседание тухуда.

Ахпа Сергей Меликов шегъердин гуьнгуниз хканвай 8 ва 7-магъалриз фена ва 7-6-магъалар комплекснидаказ аваданламишунин к'валахар кыле физвай гъалдихъ галаз таниш хъана. Магъалар шегъердин тарихдин метлеб авай кварталар я. Кьеледилай агдада хъиз би-неламиш хъанвай - абуру туристрин зонадик акатзава, и мулкарал медениятдин тарихдин къадимлу объект бинеламиш хъанва.

Региондин регъберди Жумья мискинни фикир тагана тунач. Алай вахтунда ина гуьнгуьна хтунин к'валахар кыле физва ва аваданламишунин серенжемар къабулзава. Сергей Меликов ахпа Къирхляр зияратдал фена. Ина Мегъамед пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) асгъабар фаракъатнава.

Дербентда авай ч'авуз Сергей Меликов шегъердин образованидин, здравоохраненидин идарайризни килигна.

Дербентда Сергей Меликов Россиядин и къадим шегъер 2020-йисалай 2025-йисалди вири терефрихъай вилик тухунин кар алай проектар раижна. Дербент вилик тухунин мастер-план са жерге паярикай

ибарат я. Гъа гьисабдай ихтилат спорт, образование, яшайишдин к'валер ва шегъердин шартлар, транспортдин къурулуш ва ЖКХ хътин хилерикай физва. Туризм вилик тухунин иллаки кьет'ен фикир гуда. Санлай къачурла, 50 проект кардик кутада.

Шегъер вилик тухуникай рахадай ч'авуз региондин регъберди Сулейман Керимован патай еке куьмек агакъзавайди кьейдна. Сергей Меликован гафаралди, ам Дагъустан патал виридалайни къуватулу инвесторрикай ва меценатрикай сад я. РД-дин руководителди меценатди эхиримжи 20 йисуз республикада, кылди къачурт'ла, спортдин ва промышленный проектар бажармишдайла куьмек гайиди, алай йисан гафарилай инихъ ада т'лугъвал арадал атанвай девирда азар чуькунин вилик пад кьун ва агъалийриз медицинадин рекъай къуллугъ авунин к'валах хъсанарун патал региондиз хейлин такъатар чара авурди кьейдна. Алай вахтунда Сулейман Керимова Дербент вилик тухунин карда активнидаказ иштиракзава.

Идахъ галаз сад хъиз, Сергей Меликова ихътин келимаярни лагъана: “Дербент яшайишдин к'валер эцигуьн комплекснидаказ эгеч'зава. И барадай адалай вири Дагъустанди чешне къачун лазим я. И месъладив комплекснидаказ эгеч'луни чаз шегъердин тарихдин пай тукълуьрдай, гъуьлуьн патарив гвай къурулушар гегъеншардай, инсанар яшамаш хъун патал ерилу ч'ехи анклавар арадал гъидай мумкинвал гуда...”, - баян хгана региондин регъберди.

Дербентда мугъманвиле авай ч'авуз Сергей Меликов шегъердин жемиятдин векилрихъ ва жегъилрихъ галаз гъуьрушмиш хъана. Гуьруьш ачух рахунрин къайдада кыле фена: республикадин регъберди вири суалриз жавабар гана.

Нумрадай к'леда:

ЖЕМИЯТ

Мичегъа - обелиск

22-октябрдиз Ахцегъ райондин Мичегърин хуьре баркаллувилдин обелиск ачунна. И баркаллу кардив, кыле ашукъ Алихан аваз, хуьруьн са десте эгеч'на. Пулдин такъатар вири хуьруьнвийри к'ват'на. Мяркат суварин къайдада гурлудаказ кыле фена.

► 2

“ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН” - 100 ЙИС

Милли журналистика:

къенин югъ

Милли лезги журналистикадин ва гъак'чи газетдинни къенин югъ мадни муракабди я. Чун “перестройкадинни” адалай гъуьгъуьнин “либерализмдин” къайгъусузвилерайни чуьк'луьрунрай, тарашуьнрай эгеч'на, гила яваш-яваш к'вачел ахкъалтзавай майданда яшамаш жезва.

► 5

БАТАНПЕРЕСВАЛ

Кук'ва Гъалибвилдин

гъетре нур-экр гуз...

Са рахунни алач, обелиск райондин майданда чи баркаллу бубайрин ад хкажзавай ч'ехи имаратдиз элкьведа, ам жегъил-жаванар патал ватанпересвилдин ч'ехи чешме жеда. Сагърай чи Альберт стха, ада райондин тарихни хкажна, лайихлувални...

► 6

ХУЬРУЬН МАЙИШАТ

Агалкъунар мадни вижевайбур

жедай...

Кавказдин Къилин ва Гельмецирнин Ахцегърин дагъларин ц'иргъерин хилерин арада, Къизил-дере ва Дели-чай вац'лар Ахты-чай вац'лук какахъзавай чкада, Ахцегъ райондин Хинерин хуьре селекциядин машгуур лезги жинсинин лапагар арадал хкунин к'валах кыле тухузза. И кардал Магъмудоврин хизан машгуул жезва...

► 8

ЯШАЙИШ

Якъин жавабар гъелелиг авач

“Лезги газетдин” редакциядиз агъалийрилай мукъвал-мукъвал къевезвай суалрикай сад гзаф квартирайрикай ибарат к'валер капиталный ремонт авунин взносар гунин месъладиз талукъди я лагъайт'ла жеда. Ам, кьейд ийин, шегъерэгълияр патал, дугъриданни, гзаф гъуьжетар, шаклуьвилер арадал гъизвайдаз элкьвенва.

► 9

ХАБАРАП

Алакьунри гъейранарзава

Лезги актрисадихъ искусствода рик' алайбурун арада еке гъуьрмет, нуфуз ава. Идан гъакъиндай интернетда кардик квай вири актерриз талукъ махсус сайтда Мадлен Жабраиловадин бажарагълуьвилзини устадвилзин хейлин тамашачийри, адаз ик'рамзавайбуру хъенвай разивилин келимайри шагъидвалзава.

► 12

Игитдин твар эбеди я

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

26-октябрдиз Советрин Союздин вири-далайни жегъил Игит Абас Исрафилов рикел хкуниз талукъарнавай мярекат Белиждин гимназияда шад гьалара кыле фена.

Мярекатда Дербент райондин кылин везифаяр тамамарзавай Наби Алиева, адан заместитель Садир Эмиргамзаева, Белиж посолокдин кыл Рамиз Гьабибулаева, дядедин, зегъметдин, яракьлу ва къанун-къайда хуьдай органдин ветерандин Советдин председатель Гьуьсейн Яхшибаева, Дербент шегъердин ва райондин "афганвийрин" ветерандин Союздин председатель Алекпер Расулова, аскерри-афганвийри, гимназиядин юнармейцийрин дестейри муаллими ва аялри иштиракна.

Абас Исрафилов дидедиз хьана 60 йис тамам хьанва. Райондинни чкадин вилик-кылик квайбурулай гьейри, и къетлен мярекатда иштиракиз Дагъустандин районрин, шегъеррин ва Россиядин регионрайни аскеррин-интернационалистрин чехи делегация атанвай. Абурун арада Абасахь галаз санал женгера иштираккай Ханты-Мансийский автономный округдин Нефтеюганск шегъердин женгинин гьерекастрин ветерандин Союздин ва "Патриот" твар алай региондин общественный тешкилатдин председатель Виктор Кузнецов, Казбек райондай Гьасанов Гьасан, Кызлярдай Агьмедов Агьмед ва гьакъни Вирирос-

сийдин ветерандин "Женгерин стхавал" (боевое братство) обществонин Дагъустан Республикада авай отделенидин председатель Мусашейх Салманов, Къизилюртдин аскеррин-интернационалистрин советдин председателдин заместитель Дада Гьажиев, Къизилюртдин аскеррин-десантникрин Советдин председатель Ханбулат Салавов ва хейлин масабур авай.

Гимназиядин директор Нариман Шихмегьамедова шад мярекат ачухун малу-марна ва сифте гаф Наби Алиеваз гана.

"Къе чун Афганистанда кыле фейи вакъияр рикел хкиз Белиж посолокдин гимназияда кватл хун гьакан дуьшуьшдин кар туш. Гимназиядиз Советрин Союздин Игит Абас Исрафилован твар ганва. Чна адан чехи игитвилел дамахзава", - лагьана Н.Алиева.

Мярекатдал Рамиз Гьабибулаев, Садир Эмиргамзаев, Мусашейх Салманов, Ханбулат Салавов, автопробег тешкилай Дада Гьажиев ва масабурни рахана.

Мичегъа -obelisk

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Чехи Гьалибвилин 75 йисан юбилейдин йис эхирдиз къевезва, амма адаз талукъ мярекатар давам жезва. Ик, 22-октябрдиз Ахцегь райондин Мичегърин хуьре баркаллу вилин обелиск ачухна. И баркаллу кардив, кыле ашукъ Алихан аваз, хуьруьн са десте эгечна. Пулдин такьатар вири хуьруьнвийри кватна. Мярекат суварин къайдада гурлудаказ кыле фена.

Гуьмбет ачухунин митингдал Ахцегь райондин муниципалитетдин кыл Осман Абдулкеримован ва вичин патай тебрикдин гафар лугьналди, адан заместитель Роберт Гьамзаев рахана. "...Мичегърин са гьвечли хуьрай 29 кас фронтдиз фин (абурукай анжах 10 кас хтана) - им еке ватанпересвал, къегьалвал тир. Чи буржи абурун чешнейралди акьалтзавай несил ватанпересвилдин руьгьдаллаз тербияламышун я. И кар патал гила хуьре кутугай чка хьанва", - лагьана, ада ва хуьруьнвийрин райондин кылин патай тебрикдин чар вахкана.

Ахцегь, Рутул, Докъузпара районрин урта РВК-дин комиссар, подполковник Рафик Мегьамедова Ватандин Чехи дядедин йисара гьалибвилин районгьалийри кутур лайихлу паюникай, дядедин иштиракчийриз чкайрал обелискар жажунин метлебдикай итижлу суьгьбетна.

Гаф "сельсовет Смугульский" СП-дин (Мичегърин хуьри гьа и администрациядик акатзава) цийиз хьанавай кыл Аслан Мегьдиева къачуна: - Гуьрметлу мичегъвиар, мугьманар! Къадам Мичегърин хуьре къе, Чехи Гьалибвилин 75 йисан юбилейдиз талукъарна, обелиск ачухзава. Ким, мискин, пир, къегьалриз памятник авачир хуьр хуьр туш. Гила ина, туризмдин гьвечли ма-

канда, лайихлу са чка мад хьанва. Обелиск хуьники хуьрел неинки абуру атанва, дядедин залум йисара, чубандин чумахъ яракьралди звезна, жегъил чанар гайи мичегъвиар гуя 75 йисалай багъри хуьруьз-квалит хтанва. Обелискдин къванцел чпин тварар атанвай рагьметлуйрин руьгьериз, хуьре абурун хизанризни мукьва-кылийриз гьикъван хвечи ятла, чна гьиссзава.

Ахпа мичегъвийриз тебрикдин хуш келимаяр райондин общественный палатадин председатель Али Исмаилова, райондин ветерандин советдин председатель Нажмудин Гудаева, мичегъви муаллим ва шаир Аллагъяр Абдулгалимова, Ашукъ Османа, Ильман Исмаилова, Пери Рагьимхановади ва масабурни лагьана. Шадвиллини пашманвилини гьиссер какахъай хуьруьн сувар ашукъри: стхаяр тир Алихан ва Мутталиб Мегьамедрагьимоври, чкадин бажарагьлу кларнетчи Гьабди Вердиева, райондин культурадин квалит ашукърин "Шарвилли" ансамблди ва гьевескар артистри мадни гурлу авуна.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

Роспотребнадзордин РД-да авай Управленидин делилралди, 28-октябрдиз Дагъустанда коронавирус акатайбурун къадар 15 788 -дав агакънавай. Эхиримжи юкьуз корона-вирус акатай 83 кас дуьздадал акьудна.

Гьа са вахтунда дуктуррилай начагъ хъайи 14 119 кас сагъар хъийиз алакьнава. Санлай къачурла, республикада 685 553 кас ахтармишнава. 3 610 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), квалера ава. Дагъустанда коронавирсдик 770 (эхиримжи юкьуз - 5) кас кьена.

Сад лагъайди

Чи мухбир

Мукьвара Москвада лезгийрин милли культурадин федеральный автономиядин (ФЛНКА) Советдин нубатдин заседание кыле фена.

Мярекатдин сергьятра аваз веревирд авур месэлайрикай сад лезги публицистикадин хиле арадал гьанвай, Рамил Микаилован тварунихъ галай премиядин сад лагъай сагъиб тайинаруниз талукъди тир.

ФЛНКА-дин президент Ариф Керимова рикел хкайвал, Советдин 2019-йисан 6-ноябрдиз кыле фейи заседанидал интернетда кардик квай "ЛезгиЯР" портал арадал гъайи машгур журналист Рамил Микаилован экуь къамат эбеди авун патал адан тварунихъ галай премия тешкилдай къарар къабулна. Икьрар хъайивал, премия гьар йисуз гудайвал я.

"Рамил и дуьньядай фад хъфин чун патал еке магьрумвиле элкьвена. Ам вичин вири уьмуьр хайи халкъдиз бахшнавай чехи ватанперес тир. Арадал гъайи порталдин куьмекдалди ада жемиятдин фикир лезгийрин тарихдин, медениятдин, члалан ва маса месэлайрал желбзавай. Милли публицистика, журналистика алай вахтунда куьмекдихъ муьгътеж я. Чаз Рамил Микаилов хътин къастунал кьели пешекарар герекзава. Гьа ихътин алакьунар авай журналистикай сад "Лезги газетдин" кылин редактор Мегьамед ИБРАГЪИМОВ я", - лагьана А.Керимова.

ФЛНКА-дин исполкомдин председатель Гьуьсен Шагьпазова, премия гуни гьа-

къиндай Мегьамед Ибрагьимован кандидатурадин тереф хуьналди, алай йисуз "Лезги газетдин" 100 йис тамам хьанвайди рикел хкана. Ада къейд авурвал, Мегьамед Ибрагьимован регьбервиле кваз газетдин ери хъсан жезва, Дагъустан ва лезги халкъ патал важиблу месэлаяр къарагьарзава. Интернетдани "Лезги газетдин" сайт вилик жергейра авайбурукай сад я, яшайишдин сетрани кваллах къайдадик кутунва.

Заседанидин сергьятра аваз Советдин членри Рамил Микаилован тварунихъ галай сад лагъай премия Мегьамед Ибрагьимоваз гудай къарар къабулна.

Премия (100 агъзур манат) ва лауреатдин диплом адав мукьвара вахкудайвал я.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Мегьамед Ибрагьимоваз и агалкъун мубаракзава, адахъ кваллахда, яратмишунрин рекъе мадни еке дережаяр хьун алхишзава.

Зейнабан дережаяр

Асият МИРЗАЛИЕВА,
Хазран КЪАСУМОВ

Дагъустан Республикадин лайихлу духтур, райондин центральный больницадин тежрибалу хирург тир Мегьамедшериф Сулеймановичаз ва райадминистрациядин "МЦБ" МБУ-дин кылин бухгалтервиле кваллахзавай Селминат Мегьамедрасуловнадиз неинки Сулейман-Стальский районда, гьакъ адалай къецени гуьрмет ава. Къе чаз хизандин хъсан крар давамарунин рекъе авай абурун руш Зейнабакай суьгьбет ийиз кланзава.

Зейнаб 1999-йисан 12-апрелдиз дидедиз хьана. 2016-йисуз ада Къасумхуьруьн 1-нумрадин юкьван школа къизилдин медаль къачуналди акьалтларна. Гьа и йисуз Зейнаб Дагъустандин медуниверситетдик экечна. Сифте курсунилай ам факультетдин староста я. Кьелзавай 5 йисузни ада вири экзаменар ва зачетар лап хъсандиз вахкана.

ДГМУ-дин лап хъсан студентрин арада авай Зейнаб Гьасанбеговади и университетда, гьакъни университетрин арайра тухузвай олимпиадайра иштиракзава, анра кьенкьвечи чкаяр къазва. Ик, ада 2019-йисуз ДГМУ-да фармакологиядай ("Scientia est potentia") тухвай университетдин къенепатан олимпиадада 2-чка кьуна.

2019-йисан 2-3-декабрдиз Москвада инновацийриз рехъ ачухунин Фондунин "УМНИКИ" программадай тухвай "Московский молодежный старт-2019" конкурсада Зейнаб финалдиз акьатна.

Инновацийриз куьмек гуни Фондунин Генеральный директор С.Г.Полякован къул алай дипломдай малум жезвайвал, 2020-йисан апрелдин вацра Москвада "УМНИКИ" майдандал Зейнаб Мегьамедшерифовнадин проект 500 агъзур манатдин грантдиз лайихлу хьана.

Гила проект "Старт" майдандал ракъурун патал теклиф гьазурзава. Гуьгьуьнлай ДГМУ-дин лабораторияда илимдин рекьелди ахтармишунин кваллах давамарун пландик ква.9-октябрдиз Зейнаб Гьасанбеговадин проект Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель

Артем Здунован регьбервиле кваз Дагъустан Республикадин экономикадин ва мулкар вилик тухунин министрстводи тешкилнавай АСИ (агентство стратегических инициатив) форумдин "Сильные идеи для нового времени" региональный паюна иштиракун патал хьанва.

Форумдин эхиримжи пай федеральный дережаяда алай йисан ноябрдиз кыле тухуда.

Зейнаб Гьасанбеговадиз ганвай сертификатрай малум жезвайвал, ада 2018-йисан 14-апрелдиз, Чечнядин госуниверситетдин 80 йисан юбилейдиз талукъарна, Грозный шегъерда нормальный физиологиядай вузрин арада тухвай олимпиадада, 2019-йисан 24-майдиз къецепатан улквейрай атай жегъил алимрин ва студентрин иштираквални аваз Махачкъалада тухвай мярекатда, 2019-йисан 6-7-июндиз Махачкъалада кыле фейи Россиядин хирургрин обществонин выездной Пленумда, Дагъустандин хирургрин XIX съездда, 2020-йисан 30-31-январдиз ДГМУ-да химиядай тухвай вуздин студентрин 3-олимпиадада иштиракна.

2020-йисан 15-июндай 21-июндайди "Территория инновационных идей, технологий и творческих решений" лишандик кваз тухвай Гатун виридуьньядин илимдин марафонда Зейнаб Мегьамедшерифовнади хкьей "Исследовательский проект "Разработка барьерных и биосовместимых нанопленок Al2O3 и TiO2 и применения на хирургических сетках" конкурсдин кваллах 1-чкадиз лайихлу хьана.

Ихътин руш тербияламышуна чна адан диде-бубадиз аферин лугъузава.

Вахъ кьелунар ва гьиле кьунвай илимдин кваллахда мадни еке агалкъунар хуьрай, чи бажарагьлу руш Зейнаб!

4-ноябрь - Халкъарин садвилдин югъ

Абад АЗАДОВ

ХАЛКЪАРИН САДВАЛ. И гафунин ма-на-метлеб гзаф деринди ва геъенши я. Садвал авачир хизанни, хуърни, республикани зурба агалкъунрикай, риклин хуш мурадрикай, гъатта гележегдикайни магърум жезвайди я. Га са вахтунда абур масадбурун лувилликни, гъунтунуикни акатда. Тарихдай ихтин мисалар кламай къван гъиз жеда. Алай макъамдани абур тимил туш. СССР чукулунин себеририкай садни адак акатзавай союзный республикайрин арада авай садвал квахъунихъ галаз алакьалу хъана. Ихтин татугай, чуру гъалар арадал атуник пехилбуру, риклер чулавуру, масадбурун агъавал ийиз алахънавайбуру чпин пай кутуна. США-ди ва адан гъилибанри араб ульквейр сад тахъун патал датлана женг чулгъазва. Стха ульквейрин мусурман халкъар сад ийиз, абур, мез шириндиз къалуриз, рикл атлузвай душманрин аслувиликай хкудиз алахъай Саддам Гъусейнан ва адан терефдаррин къилеризни яд чимна.

Ватанпересвилин руьгъ

Га рикл атлуз, дуьньяда тапан демократия тваз кланзавайбуру Россияни стха, дуст, къунши республикайривай чара ийизва, абур Россиядин Федерацияди акси акъвазарзава. Чечен Республикада дяведик цай кутунухъни, Дагъустандиз международный бандитрин дестеяр сукулмиш хъунихъни, Кеферпатан Кавказда терроризмдиз, экстремизмдиз рехъ ачухунихъни гъахтин метлебар авай. Украинада, Белоруссияда тунвай чиргъинни, Эрменистандинни Азербайжандин арада къиле физвай дявени, Молдавияда исятда, президентдин сечкирин вилик, тухузвай татугай сиясатни чуру крариз талуькбуру я. Га ихтин душманвилин гъерекатралди чи ульквени чпелай аслу ийиз кланзава. Чи халкъари ва къуншири садвал хуьн патал гъакъикъи женг чулгун тавуртла, алчарин, душманрин мурадар, мумкин я, къилизни акъатда. И важиблу кардин гъавурда гъар са ватангъили хъана кланда.

Ни вуч лагъайтлани, алай аямда чаз садвал герек я. И гъакъикъатдин гъавурда 1611-йисуз Нижний Новгороддин земский кавха Кузьма Минин ва князь, бажарагълу военачальник Дмитрий Пожарскийни хъсандиз гъатнай. Федор Мстиславский къиле авай ирид боярдикай ибарат гъукуматди Урусат Польшадиз маса гайила, ани королдин хва Владислав Урусатдин пачагъ яз гъисаба къунин икъар кутлунайла ва Москвада адан дустари, гъилибанри агъавализ акурла, бояррини абурун тереф хуьдайла, Урусат къутармишун патал къагъриман рухваря, зегъметчи халкъар къарагънай. Абуру са шумуд ополчение тешкилна, полякряхъ галаз женг чулгъадай такъатар къвалтла.

И вахтунда Москвада авай полякрин къушунда 15 агъзурдалай виниз аскерар авай. 1612-йисан 27-июлдиз халкъдин къушунар Ярославдай Москва азад ийиз рекъе гъатна. Полякринни урус дестейрин арада лап къизгъин женгер къиле фена. Эхирни 1612-йисан 26-октябрдиз (4-ноябрь) полякри рей гана ва Москва чапхунчирикай азадна. Ида Урусатдин вири мулкарай къецепатан ульквейрин дестеяр ахкъудунин къвалах башламыш хъунал гъана.

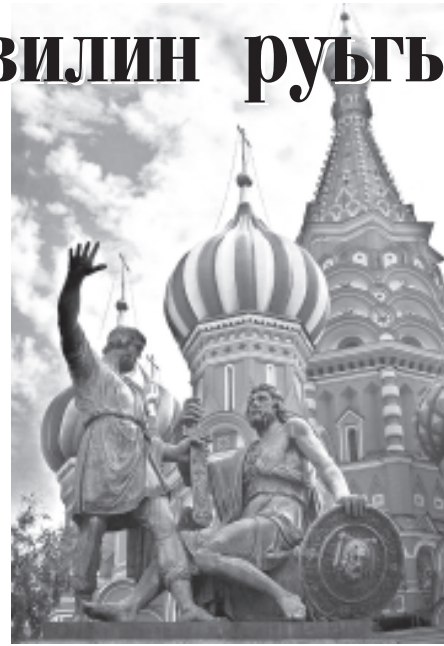
И ватанпересвилин гъерекатдин надирвал квекай ибарат я лагъайтла, мягъкем гъукумат авачирвилляй Ватан хуьнин кар чпин фикиррилай, инанмишвалзавай диндилай, чпин гъал-агъвалдилай аслу тушиз, халкъдин геъенш къатарни чпин гъилиз къачуна. Улькве лап кеве гъатнавай ва девлетар ягъийри тарашзавай девирда Урусатдин халкъарин садвал арадал атана. Урус инсанри а макъамда халис ватанпересвал къалуруна ва га идалди ватан барбат хуьнин ва гъамиша чапхунчирин есирда амуькунин гъалдикай хвена. Гъавилляй баркаллу рухвариз-Мининазни Пожарскийдиз Россиядин ше-

гъерра зурба памятникари хкажнава. Абурун къегаьвал рикелай алудиз жедач. Садвал мягъкемарун патал гъар садахъ ватанпересвилин руьгъ хуьн лазим я.

1612-йисан 4-ноябрь - Москва Польшадин чапхунчирикай азад авур югъ - тарихдин лишанлу ва чехи вакъиа я. Гъавилляй Россиядин Федерациядин Президентдин Указдалди 4-ноябрь Халкъдин садвилдин югъ, вири государстводин сувар яз малумарна. Гъар йисуз чна и лишанлу югъ къейдни ийизва.

Къенин Россия 1612-йисан улькве яз амач. Адан чилел вишелей виниз жуьреба-жуьре халкъар яшамаш жезва. Чаз виридаз къе мягъкем садвал, дуствал, ватанпересвилин идеологияни герек я, са душмандивайни чи арайра гъахъиз тежедайвал. Чун сад-садаз акси акъвазариз, дявейрик цай кутаз тежедайвал. Гъар са дагъустанвиди, урусди ва маса халкъарин векилрини, чеб гъи шегъерда, республикада аватла аслу тушиз, сад хътин ихтиярар, азадвилер авай са Ватандин гражданин яз гъисс авун патални.

И муракаб месэладикай улькведин

Президент Владимир Путина ачухдиз къена: *"Гзаф къадар ва жуьреба-жуьре чларар, культураяр, адетар авай государство мипли месэладихъ асул дибдин метлеб ава ва государстводин, общественный гъар са деятелни и кардин гъавурда дуьз акъуна кланда. Вучиз лагъайтла мипли месэладихъ жув адан гъавурда гъикл акъазватла гъикл эгечлун хаталу я. Авайвал лагъайтла, тарихда аваданлу, къени крар арадал гъайи са миллетчини хъайиди туш. Зурба ва машгъур инсанар гъамиша миллетчивилини, хусувилин месэлайрилай, дердийрилай вине хъайиди я. Абуру датлана жуьреба-жуьре халкъарихъ галаз дуствилелди, къев терефдизни хийир хкатдайвал яшамаш хуьн хкъагъайди я. Гъикл лагъайтла, миллетчилвал лап пис азар я".*

Дагъвийрихъ ихтин гафар ава: *"Халкъарин дуствиле ислягъвал, алем хуьзва".* Гъахъ я, дуствал авачир чкада садвални жедач. Садвал тахъайла, халкъни халкъ яз амуькдач, чилерин, девлетрин иесивални масадбуру ийида.

Гъакл хъайила, Халкъдин садвилдин югъ чи улькведин халкъарин гражданилин рейсадвал ва ватанпересвал лишанламишзавай виридалайни жегъил суваррикай сад я. Халкъарин садвал чи улькведин аслу туширвилдин, азадвилдин ярж ва такъатни я. И кар эхиримжи варцара Россиядин амалзавай сиясатди дуьньядиз мад сеферда раижна.

Чаз ва къецепатан ульквейрин агъалиризни акъазва, Россиядин Президент Владимир Путинан регъбервилек кваз улькведин къудратлувал хкаж жезва, ам зурба пачагълуьгъдиз элкъезва. Ада дуьньядин майданда лап муракаб ва зурба месэлаяр меслятдивди, ислягъвилелди гъялуниин карда еке роль къугъазва. Га ихтин Россия даимдаказ хуьн патал чаз мадни ва мадни садвал герек я.

Веревирдер

Инсандин азадвал вуч ятла?..

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

И веревирдер къьиниз зун и мукъвара "АиФ" газетда (2020-йисан 42-нумра) чапнавай "Память короткая? Мы поможем!" ("Акълу куьруь ятла, чна куьмеьда!") макъалади мажбурна. Адан автор РФ-дин культурадин виликан министр, алай вахтунда РФ-дин Президентдин куьмекчи Владимир Мединский я. Газетда къейднавайвал, авторди "История для будущего, новый взгляд" ("Гележег патал тарих, цийикла фикирун") форумдал мектебра Ватандин тарих чирунин къайдайриз (принциприз) цийи къилелай килиг хуьвун лазим тирдан гъакъиндай чехи доклад авуна. Пешекар тарихчийри адаз "Мединскийдин доктрина" твар ганва. Яни тарихдин илим чирунин асул дибар гъихътинбуру хуьн лазим ятла, чахъ виликарди вуч авайтла, гила вуч аматла, вуч хуьн лазим ятла, суалприз жавабар ганва, везифаярни теклифнава...

Чи жегъилриз (школьникризни, студентризни, гъатта жегъил алимризни) Ватандин тарих дериндай чир тийизвайдакай, и карди абур обществоди асирра арадал гъанвай къетлен ивирривай, ватандашвилдин, гележегдихъ инанмишвилдин, гъахъни батлул аннамишунин - санлай руьгъдин азадвилдин гъиссеривай, мумкинвилеривай къакъудзавайдакай фадлай рахазва.

Чун гъавурда акъазвайвал, тарих къуру рекъемарни тварар туш. Вакъайрин хроникани (сиягъни) туш. Ам чехи илим ва гъакъван чехи тербиячини я. Ана, битав беденда хъиз, вири сад-садахъ галаз сих алакьада ава. Хкудна гадариз, яг табана, злячйна физ жедай хътин са затни авач.

Тарихдин илимда гагъ са, гагъ маса пад ягъуни, яни гагъ къадарсуз яруди, гагъ ам къадарсуз чулавади яз къалуриз алахъуни несилар гъакъикъатдивай къакъудзава. Перестройщикри и кар, "чаз идеология герек туш" лугъналди, устадивелди къилиз акъудна. Эхъ, СССР хътин государство тергна, вуч арадал гъана? "Берлиндин цал" лугъудайди чукулурна, вуч эцигна? Коммунизмдиз ваь лагъана, вуч къабулна? Халкъарин садвал къакъудна, вучтин алакъайриз къуват ганва? Гила гъатта Ватан хвейибур игитар тушир лугъудайбуруни виклеьг жезва...

Вири дуьшуьшра, макъалада къейднавайвал, чи обществода "инсан патал "вири патарихъай туйквей", "Европадин либеральный" ивирриз рехъ ачухна... Га са вахтунда "инсандин азадвал" куь арадал гъизватла, ам вуч "емиш" ятла, я мектебда, я хизанда, я масанра чирнач, чирзавач. Акъван чкадал атанва хъи, гила инсандин "азадвал" вири къанунрилай цлар чулгун, нин гъилий вуч атайтлани авун, низ гъина хуш ятла, гъанихъди ялул тирди хъиз къалурузава.

Са вахтара чун са гъи ятла яргъал ульквейра инсанар, хамунин рангуниз, жинсиниз килигна, истисмарзава, зулумдик кутунва лугъуз рахазвайтла, гила маса фикирар илитзава. Мумкинвилер чпин гъиле гъатнавай чулава къуватри къурмиш тийизвай жуьредин "рангунин революцияр" амач. Гуржистанда, Украинада, Къиргъизистанда, Белоруссияда, Молдовада... къиле физвай вири вакъаяр гуя "инсанриз азадвилер" гуьза лугъуз тешкилзавайбуру я.

Чи къилин меркезра бязи вахтара, иллаки сечкирин вахтунда, чи хуьрерани районар, шегъерра тешкилзавай бязи кам-

паниярни га "азадвилер" пара кланзавайбурун куьруькар я. Арадал вуч къевезватла, чун шагъидар я.

Алай вахтунин чехи азадвал пара политологари, га жергедай яз, чун инал рахазвай макъаладин автордини виликан хътин, яни коммунистрин идеологиядин къаюмвал (цензура) амуьк тавун яз гъисабзава. Амма, винидихъни къейднавайвал, тарихдай акъудна гадариз жедай са делилни, вакъиани, девирни авайди туш. Га са вахтунда В.Мединскийди вичини, алатай асирдин 30-йисарин политический гужариз къимет гуналди, гуя абур тарихдин вакъайри, а члаван дуьньядин гъалаври арадал гъайибур яз гъисабзавач. Ленинани Сталина арадал гъайи къурулушдин, яни социализмдин тлебиатдин нетижа яз гъисабзава. И карди чун генани суалра твазва.

30-йисара Европада фашизмди къил хкажайла, Россияда троцкистрини, бухаринчийрини, кулакрини, руьгъанийрини, яни ачухдаказ социализмдин жегъил государстводиз аксивалзавайбуру къил хкажна. Саки гражданин дяведин гъалар арадал атанвай. Немки са гъина ятла, яргъара, гъакъи хуьрерани (Хине, Къасумхуьрел, Архитла...).

Са патахъай, Чехи Октябрдин революцияди вири дуьньядин политический картадин чин, адан руьгъ дегишарна. Яни инсандиз вири азадвилер ва мумкинвилер гайиди яз гъисабзава. Россия самодержавидин виш йисарин зулумдин къармахрай акъатайди хъиз, дуьньядин капитализмдин къурулушдини ферер гана, адан гуьгъуьналдиз колониячивилин лувилек авай миллионралди факъирриз азад жедай мумкинвални арадал атана. Чехи Гъалибвал Чехи Октябрдин кар давам хуьн тирдал шак алач. Дуьнья фашизмдин тлегуьндикай хуьз алакьайи. Им социализмдин къурулушдин артуханвал яз тарихда гъатнава. Гила ам чи бейнидай акъудиз, квадариз алахънава.

Муькуь патахъай, бязи дестейри гуя социализм са касдиз къуллугъай, буйругърини административный гъалкъайри бамисарай, экономикадин важарар "пландик" кутур "зиндан" яз гъисабзава.

Амма вагъши базарди, икъван йисар алатайлани, дуьнья ва гъакл Россияни кризисрай акъудзавач, генани чуру, агъур кризисрин менгенайра твазва.

1945-йисан майдиз а залум дяведай гъалиб хъана экъечлай социализмдин улькведин са пай чланвай. Амма 15 йисалай (1961-йисан апрель) Советрин инсанди космосдиз лув гана! Ахътин экономика, илим, алакьун гъикл арадал атана?..

И кардини лугъузва хъи, тарихдин илимдиз генани вири патарихъай къимет ганвач, гуьзвач. Хъсандини писди чара ийиз чирзавач. Гъар са вакъиадиз, лугъун чна, 1917-йисан инкзилабдилай инихъ къиле феийи къван чехи имтигъанриз ва агалкъунриз сад-садав гекъигуналди анализ ганвач. Гъарда вичиз вуч хуш ятла, гъам хкъазава. Икди садрани тарихдикай дуьз нетижаяр хкуддай илим жедач.

Эхъ, дамахдай крарин чахъ гзаф ава. Гъалатларни тимил туш. Чал датлана вири патарихъай (гагъ Антантади, гагъ фашизмди, гагъ кулакрини руьгъанийри, гагъ экономикадин санкцияр гъайибур, гагъ са гъихътин ятла куьгъне гъахъар - буржар хкланзавайбуру) гъакъикъатда гъамиша чи чилерани девлетра вил тунвайбуру гужар илитзава. Чаз гъакъикъи азадвал гъиссдай, жуван уьмуьр бахтатардаказ виликди тухудай мумкинвал ганач, я гилани гуьзвач. Тарих чир тавуртла, чун мадни кевеера твада, азадвилерни чаз махарай аквада...

Къанунсузвилерик акатайбур риклел хкунин югъ

Экуьвилехъ ялай риклер

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Гъар са девирдихъ вичин хъсанвилерни писвилер, гъалибвилерни магълубвилер, шадвалдай ва перишанвалдай вакъиаяр хъана. Абуру инсаниятдиз ва гъаки къилдин инсанризни таъсирна. XX асирдин 30-40-йисарин сиясатдин къанунсузвилерин женгерик акатай инсанрин къисметар лап туькь-уьлбур хъана. Къе чна гъахътин хизандин, вири четинвилериз таб гана, экуь, гъахълу, бегъерлу уьмуьрдихъ ялай, "халкъдин душман" тагъма алкпурай касдин веледрин уьмуьрдикай суьгъбетда.

Инсандилай вуч алакьда? И суалдиз гъар са касди вичин алакьунриз, къанажагъдиз килигна жаваб гуда. Хъсанвал, писвални ийиз, регимлу, инсафсузни жез, пехилвилай, риклин мурдарвилай дугъри инсанар фитнедик кутаз, абурун къвалер члуриз, жумартвилелди инсан къевай акъудиз, адаз уьмекдин гъил ярги ийиз... Инсандихъ уьмуьрда гъалтзавай къван хъуталрай экъечдай, четинвилериз таб гудай ва инсанвилерин твар вине къадай уьткъемвал, такъат, къуватни жезва. Къуй чал гъалтзавай инсанар къени крарин, хъсан ерийрин иесияр хъурай.

Гъикъван хъсан жедай, эгер инсанри чпин алакьунар лайихлу крар патал серф авунайта. Гъайиф хъи, гъамиша ик! жезвач.

1930-1940-йисарин къанунсузвилер. Абуру къени инсанрин риклер тларзава. Бес тлар жедачни, са тахсирни квачир вишералди, агъзурралди инсанар хизанривай, аялривай къакъудна, къвалахдилай алудна, "халкъдин душманриз" элкьурна, твар баябуруна, дустагъханаяр уьмуьрлух "утагъриз" элкьурайла. Къанунсузвилерин алпандин цай галуькай ва кана алугайбурук Эмирбегов Гъабибан хизанни акатзава. Ахъегъай тир Ашурбеган хва Гъабиб канатлани, далудихъ дагълар хъиз галай бубани диде гужналди уьмуьрдивай авунатлани, веледри экуьнихъ, уьмуьрдихъ, гъахълувилехъ цигелвална, гележег патал халис женг члуьна, дишегъли веледар тиртлани, вири четинвилериз таб гана. Заз абурукай садахъ, Ася Гъабибовадихъ, галаз гуьруьшмиш хъун къисмет хъана. Ада бубадикай, дидедикай ва вичин вахарикай суьгъбетна. Лугъун хъи, адан ихтилатдихъ рикл къарсатмиш тахъана яб акализ хъун четин тир, арабир риклел хкунри дишегъли вични дарихарзавай, адан вилер накъварив ацурзавай.

Етим гада ва инкъилаб

Уьмуьр. Лап жаван гада Гъабиб патал ам умудар кутаз жедайди тир. Иллаки - инкъилабдилай гуьгъуьниз. Гъеле гъевчизамаз вах Гевгъерахъ галаз санал етим яз амуькай Гъабибаз дуньядай къил акъудиз жедай зигъин, вилегъвал ганвай... Чеб хуьн патал са къас фу къазанмишиз, иниз-аниз, идаз-адаз къвалахиз физвай гададив пачагъдин Урусатда, Бакуда, Дербентда къиле физвай гурлу вакъиайрикайни хабарар агакъзавай. Фяле-лежберрин гъукумат, девлетлуяр авачир бахтлу уьмуьр туькьурзавайбуруз мукъва хъун патални жаванди чалишмишвилер авуна. Вучиз? Ина адав цийи уьмуьр туькьурзавай регъберрикай сад, халис большевик Нажмудин Самурский авайдакай, ада етимрин гъакъиндай къайгъударвал члуьгъазвайдакай ва нер-сесер агакъна. Дугъриданни, Самурскийди ахъегъви гада хушдиз къабулна. Гъабиб къвед лагъай Коммунарский отряддик кутуна. Ина инкъилабдин къазанмишунар хуьдай аскерар ва цийи уьмуьр туькьурдай пешекарар гъазурзавай. Къве йисалай Нажмудин Самурскийди Гъабибаз важиблу тапшуругъ гана, адал Москвадиз физвай дяведин эшелон рекъе тун тапшуурмишна. Гражданский дяведин къизгъин вахт ва хъуьтлуьн варз тиртлани, сифте ихтибар гадади къилиз акъудна.

- Гъа и вакъиадилай гуьгъуьниз са йис алатайла, - ихтилатзава Ася Гъабибонади, - буба Москвада авай Рагъэкъечдай патан зегъ-

метчийрин коммунистический университетдиз къелиз ракъурнай. Ана Дагъустандай гъафбуру къелзавай. Гъа ина Гъабиб гележегдин зи диде, Кая хуьрйя тир Зоя Накуевадал туьш хъана. Гъаф гуьрчег, дуньядикай хабар авай, шаирвилерин пай ганвай лакви рушан рикли лезги гадани члуьна. Гъа ина абуру мехъерарни авуна. Москвада сифте аялни хъана. Адал твар эцигайдини М.И.Калинин тир лугъудай.

Къулухъ жергеда чапла патлахъай 2 лагъайди - Гъабиб Эмирбегов

Къвалин дуст Калинин

- Ам гъикл хъайи кар ятла, чидани ваз, Ася Гъабибона?

- Университетда а вахтунда рушар лап тлимил тир. Гъукуматдин, партиядин къиле акъвазнавай инсанри Юкъван Азиядай ва Кавказдай атанвай дишегълийрин гъакъиндай гъаф къайгъударвал ийизвай. Абуру М.И.Калинина, Н.К.Крупскаяди чпин гуьзчивилик кутунвай. Урус ва дидед чаларал шириар чапзавай, риклиз чими Зояни абуру чпин рушай къунвай. Мехъерар авурлани, сифте бицек дуньядиз атайлани, М.И.Калинин къвалин лап багъа мугъман тир. Вичиз гайи мумкинвилекай ада менфят къачуна ва зи члехи вахал Искра твар эцигна. Москвадай хтайлани, къисметди абуру мадни сад-садал туьшар хъувунай. 1928-йисуз Калинин Дагъустандиз атайла ва 1937-йисуз буба дустагъда турла, диде Москвадиз Калининвай кумек тлалабиз фенай. Дидедизни бубадиз М.И.Калининахъ, Н.К.Крупскаядихъ галаз санал янавай шикларни самбар авай. Гъайиф хъи, вири пуч хъана. Чи гъиле анжах музейдай гъат хъувур са шикил ама.

Уьмуьрдин дережаар

Университет акъалтларна хтай жегъилрив ял ягъиз тунач. Абуру гъина уьткъем риклер, акъуллу къилер герек ятла, гъаниз ракъуриз хъана. Гъабибан, Зоядин патайни ваъ авачир. Вад йисан вахтунда Гъабиб Эмирбегова Дарги, Гуниб, Куьре округра ВКП(б)-дин округкомрин секретарвиле къвалахна. 1929-йисуз 27 йисан яшда авай Эмирбегов Дагсовоблпрофдин председателвиле тайинарна. Гъиллевал, темпелвал чин тийидай, вири къува-тар, чирвилер къвалахдиз серфдай ва инсанрихъ галаз рахадай бажарагъ авай, абурун дердийрин гъавурда акъадай, гъахълу кар патал сесни жакъдай къуллугъчиди, коммунистди гъурмет ва авторитет къазанмишзавай. Искусстводал, милли эдебиятдал рикл алай касдин къвалин ракларар гъамиша мугъманризни ачух тир. Гъабибани адан юлдаш Зоядин (ам ВКП(б)-дин обкомдин дишегълийрихъ галаз къвалах тухудай отделдин къуллугъчи тир) къвале неинки къвалахдин рекъай юлдашар, гъаки писателар, музыкантар, художникар къватл жедай. Социализм туькьуьрунин, инсан бахтлу ва уьлкве абад авунин экуь мурадлив ацанвай инсанар бегъерлудаказ, масабуруз чешне яз яшамеш жезвай. И кар

патал абуруз чпин уьмуьрни гъайиф къевезвачир. Уьмуьрдин гуарин са-са клар муьтлуь-гъарзавай, анжах виликди еримишзавай же-гъилриз рекъерни ачух тир. 1931-йисуз Гъабиб Ашурбекович Ростовдиз хутахна, адаз Кеферпатан Кавказдин крайдин совпрофдин председателдин заместителвилерин къуллугъ теклифна. Къуд йисуз еке крайда профсоюздин къвалах къайдадик кутун, цийиз арадал

дал сад лагъай нумра ала. И шикилдай чаз Гъ. Сафаралиев, А. Гамринский, Г.Исаев, И.Гуьсейнов, Гъ.Эмирбегов, А.Тахо-Годи... акъазва. Вири Дагъларин уьлкведин квачини-квачи рухва-яр. Абуру вири дустагъна ва гъарма сад акъалтлай четин шартлара рагъметдизни фена. Анжах гъа и шикилда хъуналди зи бубадикайни, масабурукайни халкъдин душманар авуна. Ни? НКВД-дин начальник Ломоносова, обкомдин къвед лагъай секретарь Сорокина. А вахт риклел хтайла, заз къенин зи уьмуьр ахвар хъиз жезва. - Ася Гъабибонади вилер акъалзава, адалай зурзунар алахъзава. Заз акъазва, ада гъутар гъикл чукъезватла. Назик, шуькьлуь тупарикай арадал къевезвай гъутар. Са тахсирни квачир бубани диде терг авур, етим яз амуькай аялрин, къе рушарин, рухвайрин дидедин рикликай заз хабар я. Садазни такурай ахътин зулуматдин бахтикъаравилер, туькьуьл йикъар.

- Чун члехи вах Искрадин гуьзчивилик кваз къвале авай. Дахни диде кинодиз яни, театр диз яни фенвай. Нянихъ элкъвейла, къвализ са гъихътин ятлани халуяр атана. Абуру чаз "алай чкайрал ацукъ" лагъана ва чеб къвале къекъез башламишна. Халуьри гъар са чкада чпин гъилер твазвай. Къевъ абуру къекъезвайта, чи къил акъатзавачир. Эхирни абуру хъфена. Анжах ахпа чун шехъиз башламишна. Гъикъван шехъда! Искради чун са гужа-гуж секинарна. Ахпа къвализ диде хтана. Чна гъасятда адал чукурна. Чун мад шехъиз башламишна. Дидедин вилерайни стлар авахъзавай. Ам киснавай ва ада чун къевиз вичив игисарзавай, чи къилерилай кап алтадзавай. "Чи буба гъинава?" лагъай суалдизни дидеди жаваб гузвачир. И йиф гъикл акъатнатла, заз риклел аламач. Йифиз гъич гуьзлемеш тавур къвалах хъана. Чун дидедин гъарайдал ахварикай кватна. Къвализ атанвай форма алай итимри хурухда гъевчи вах Галя авай диде къвалай акъудзавай. Чун кичлени тахъана диде ва Галя абурун гъилерай ахъудиз алахъна. Амма чалай вуч алакьдай, сад-садалай гъевчи рушарилай. Дидеди чаз эхиримжи гафар хълагъна: "Ахъегъиз хабар це! Гевгъер эмедиз чар кхъихъ. Куьне куьн хуьх!"

Шехъзавай аялар гъеле секин хъанвачир. Абуруз къвалин патав машин акъвазарай ван хъана.

- Белки, диде хтанатла? - лагъана Розади.

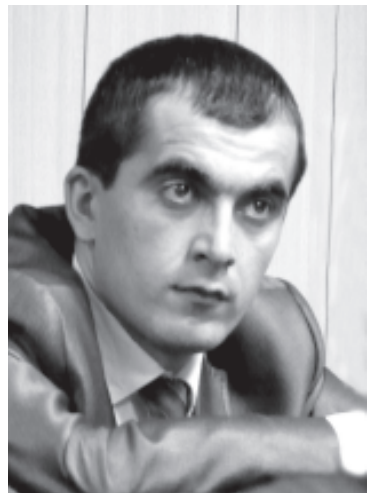
- Хкидайта, ам йифиз атана тухудачир, - жаваб гана Искради. - Гила чун тухуз атанвайди я.

Вахар гъа и ихтилатрик квач, къуьл эцяна, раклар ачухна, къвализ къуд итим гъахъна. Кичела, пиплез катлай ва шехъзавай аялризни тамаш тийиз, абуру къвалевай вири затлар акъудна. Эхир аялрални нубат агакъна. Абуруни, перкер хъиз, мичли куьчедиз гадарна, къвалин ракларизни дапларар яна. Инсандин инсафсузвилехъни къадар жедач къван! Аялрик вуч тахсир квачи? Абуру низ вуч душманвал авунвай? Абуру советрин уьлкведин аялар тир эхир! Ихътин вагъшивал ийизвай ксаривай Аллагъди хуьрай! Ихтирар гъиле ава лугъуз, абуру чпин намусдиз, регимлувилериз, инсанвилериз клур гана. Чаз чизва, дуньа мергъяматлу инсанралдини жумартлу я. Халис инсанрин хъсан крар инсаниятдин уьмуьр давам хъунин чешмеяр я. "Халкъдин душманрин" хизанрихъ галаз рахай касни дустагъзавай гъа и вахтундани вилегъ инсанар авай. Къунши Мартирос Григорьянцан хизанди бубадин, дидедин луварикай хкатай цицибар хътин аялриз подвалда ксудай чкаяр туькьурна. Аник раклар кутуна. Артистка Роза Гурамишвилиди Искрадиз вичин стхадиз къвалахзавай кафедра къапар чуьхуьдай къвалах жагъурна. Къве вах Искрадин хивез аватна. Ада вичелай алакьдайвал абуру хуьз хъана. Подвалдикай - къвал, векъерикайни самарикай мес хъанвай аялар вилериз акъазвай вакъиайрин гъавурда акъазвачир. Инсанриз анжах хъсанвал ийиз алахъай бубадикай вучиз душман хъурай? Гъич чан алай гъашаратдизни писвал тийидай дидедин дустагъда вуч авайди я? - лугъудай суалриз жавабар гудай кас авачир...

(КъатI ама)

Мердали ЖАЛИЛОВ

Милли лезги журналистикадин ва гьакI чIи газетдинни къенин югъ мадни муракабди я. Чун “перестройкадинни” адалай гуьгъуьнин “либерализмдин” къайгъусузвилерайни чукурунрай, тарашунрай экъечIна, гила яваш-яваш кIвачел ахкъалтзавай майданда яшамис

Мегамед Ибрагъимов

кIлзавай гьерекатар тIимил жезвач. НАТО-дин къушунри мукъвал-мукъвал чIи сергъятрин лап мукъварив тешкилзавай къуьруькрини, ачухдаказ чаз акси яз тухузвай сиясатдини (адаз “русифобия” лугъузва), чал илтизавай санкциярини, маса къадагъайрини, чуьруькрини чаз секиндив къил хуьдай, жуван Ватандин экономика, культура, яшайишдин агъваллувал хкаждай мумкинвал гузвач.

Чун датIана чIи Ватандин саламатвилени, аслу туширвилени къаравулда уяхдиз акъвазун лазим тирди аннамишна кIанда. И кар чIи государстводи мягъкемдиз гIиле къунва.

Журналистикади, публицистикади, санлай информациядин майданди алай аямда къетIен роль къугъвазвайди гьар сада гьиссзава. Информациядин майдандикай менфят къачуна, чал, адетдин инсанрал, иллаки жегилрал, илти тийизвай чуру, чулав фикирар, хиялар, илимар авач. Гьам - къецепатай, гьам - чIи къенепатайни. Ибурук са жуьрени секин тежезвай «михьи» динэгълийрин экстре-

тухунин месэляри алава жезва. Куьрелди, газетдин вилик лап чIехи ва гьакъван муракаб месэляряква.

Инсанрин руьгъдай инанмишсузвилени, къайгъусузвилени, жуваз жув виле такунин, а къил авачир къанихвилени, туькьуьл пехилвилени гьиссер акъудна кIанзава.

Ибурал гила коронавирус лугъудай тIугъвални алава хьанва. Лап гзаф крариз, мумкинвилериз и завалди зиянар ганва, гузва. Амма кIеверай чун санал экъечIун лазим я.

Чкайрал жуьреба-жуьре къуллугъар чпин гIиле авай, амма бюрократвилез къил янавай чиновникрин, бязи маса регъберрин гьерекатрихъ, къайгъусузвиленихъ ва башибузукъвиленихъ галаз женг чуьгун патални лап еке кIвалах тешкилна кIанзава. Ибуру вири чIи къенин аямдин публицистикадин, журналистикадин, чIи газетдинни асул темаяр, вилик квай месэляря я.

Гьа и месэлярихъ галаз алакьалу яз газетди вичин мумкинвилерни кардик кутунва. Адан 16 чи-

сэляри къазва. Ибуру чIи къенин югъ, чIехи Ватанда чун вири халкъарихъ галаз санал виликди финин рекъин шикил къалурзавай, вирибуру сад хъиз амална кIанзавай лап важиблу месэляря я. Эвелимжибуру!..

Вад, ругуд лагъай чинар чIи тарихдин, ирсинин, чIалан, образованидин, илимдин, марифатдинни къанажагъдин месэляри къазва...

Иридни муьжуьд лагъай чинар экономикадинни яшайишдин, кIуьд лагъай чин сагъламвилени, цIуд лагъай чин къанун-къайдадин, инсанрин алакьайрин месэляри талу-къарзава.

ЦIусад лагъай чин эдебиятдинди я. Ана чIи тIвар-ван авай устадрихъ галаз санал газет кIелзавайбурун, къелемар гIиле сифте яз къазвайбурун эсерар чапзава. Ширатдин, гьикаятдин, тамашиятдин ва критикадин. И карди чIи тираж хуьзва, газетдив кIелзавайбуру агудзава. ЧIал хуьнизни, виликди тухунизни къуллугъзава.

Вацра са сеферда и чин анжах аялрин ва я аялар патал хьенвай

кIвалах са шумудра республикадин Къили ва ведомствойри дипломралди, пишкешралди, тарифралди къейд авурдини фикирда къун кутугнава.

Амма дамах акат тавуна, мадни ашкъилудаказ кIвалахна кIанзава.

***

Муса Агъмедов

ТIимил вахтунда къилин редактордин заместителвиле кIвалахна, гила хуси корреспондентдин къуллугъдал элячIнавай **МУСА АГЪМЕДОВНИ** чIи газетда сифте цIарар чап авур ва ина тежриба къачур шаир ва журналист я. Ада “Къурушин сес” газетни кIиле тухузва...

Милли журналистика: къенин югъ

жезва. Россиядин Федерацияди, адан къакъудиз тежер пай яз, Дагъустандини чIин уяхвал, аслу туширвал, мягъкемвал, садвал дуьньядиз субутзава.

мизм, террориствилени идеология, наркомания, ичкибазвал хътин чуру крар, маса гьерекатарни акатзава.

Виликан чIи дустари (Украинада, Гуржистанда, Прибалтикада, Польшада, Чехияда, масанрани) тешкилзавай миллетчилени идеологияди чIи халкъарин арада садаз сад такIанарунин, сада сад вилляй вегъинин фикирар къувалтуйизва. Ида идеологиядин кIвалах зайифар тавун истемиззава. Яни информациядин такъатрин вири мумкинвилер Ватандин итижар хуьнал желбна кIанзава.

Чкайрал чIи акIахънавай хуьрер, район хуьнин, чIи чилерин, мулкарин, девлетрин иесивал авунин, къве гIил къакъажна, зегъмет чуьгунин крариз гегъенш рехъ ачухун лазим я. И крарал чпихъ мумкинвилер (пулдин такъатар) авай жумарт рухваари рушар, ниятар михьи вирибуру желб авун сифте нубатдин везифа яз вилик акъвазнава. “Инвест-проектар” лугъудайбуруз чун мукъва жен...

Ибурал хайи чIал, культура, литература, хъсан адетар хуьнин, абур пропаганда авунин, виликди

никай гьар сад чIи уьмуьрдин са хилехъ галаз алакьалу я. Газетдин сад лагъай чинал, къилелай хьенва: “Республикадин жемиятдинни сиясатдин газет”.

Къилин метлебар яз къалурнава: “Жуван Ватан, ватанэгълияр, дидед чIал хуьх!”

Гьа и метлебри газетдин чинарни арадал гъизва. Сад, къвед, пуд, къуд лагъай чинар асул гьисабдай жемиятдинни сиясатдин (обществодин ва политикадин) ме-

эсерриз бахшзава. “Чубарукар” чин гьа метлебинди я.

ЦIикъвед лагъай чин хабарринди я. Дуьньядин жуьреба-жуьре пипера лезги миллетдин векилар яшамис жезвай чкайрикай ва санлай дуьньядин гьаларикай важиблу хабарар гузва. Спортдин хабарри еке чка къазва.

ЦIипудни цIукъуд лагъай чинар телепрограммайриз чара авунва. КIелзавайбурун чIехи игътияж, тIалабун я.

ЦIувад лагъай чина гузвай материалри чIи динэгълийрин игътияжар таъминарзава. ГьикI хьи, газет кIелзавайбурун саки са пай диндал амалзавайбуру, диндикай дуьз чирвилер кIанзавайбуру я.

ЦIуругуд лагъай чин куьруь хабаррикай, малуматрикай, жуьреба-жуьре машгъулатрикай ибарат жезва.

Акъазвайвал, газетди, гьакъикъатдани, вичин вилик эцигнавай везифайриз жаваб гузва. Къилинди, ана чIи халкъдин уьмуьр, яшайиш, эрзиманар, руьгъ, чIал, майлар, мурадар ава. Ам лезги чIалал рахазвай “Лезги газет” тирди чир жезва.

И метлебар къилиз акъуддай къуватарни чахъ ава!

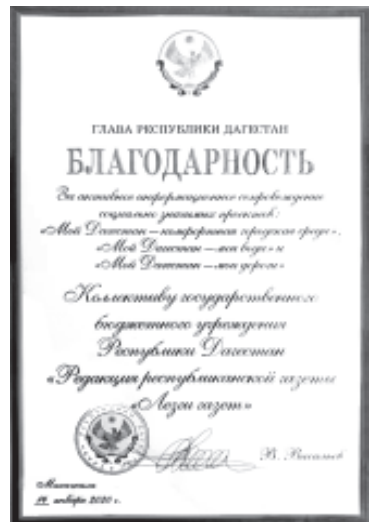
Газетдин редакциядиз алай вахтунда чIиз чIи чIал, культура, литература, адетар, аямдин истемешунар, цIийи технологияр, СМИ-яр хъсандиз чидай ва гьа рекъе кIвалахзавай жегиллар атуни чIи умудлувал, инанмишвал артухарзава.

Газетдин къилин редактор, виликдайни къейд авурвал, гьа чIи газетда вичин сифте цIарар чап авур, ина практикадин вердишвилер, тежриба къачур жегъил шаир, журналист **Мегамед Ибрагъимович ИБРАГЪИМОВ** я. Ада къачузвай камар писбуру туш. И кар газетдин тираж, амайбурув гекъигаила, артух яз амуькуни, электронный такъатра чахъ кIелдайбуру мадни гзаф хуьни субутзава. И кардай газетдин

Куругъли Ферзалиев

Алай вахтунда къилин редактордин заместителвиле кIвалахзавай **КУРУГЪЛИ ФЕРЗАЛИЕВА** вич гьа сифтедилай хайи чIал, литература дериндай чидай, электронный такъатрин гьавурда хъсандиз авай журналист, шаир, публицист, чIалан месэлярал машгъул алим тирдини субутзава. ЧIи редакциядиз ам Докъузпара райондин “Эренлардин сес” газетдай атана.

Гьа са вахтунда, жуьреба-жуьре гьерекатринни къастарин дестейриз пай хьана, сада-сад кIудунин, дуьньядин суьрсетрин агъавал авунин мурадри секинвал тагузвай дестейри, США-динни Великобританиядин ампарар къиле аваз, теш-

Редакцияда яргъал йисара зегъмет чуьгъузвай, чпихъ еке тежриба ва ирс авай кадрийри кIвалах давамаруни хъсан адетар ина мадни девлетлу, къуватлу, артмиш хуьнин мумкинвилер артухарзава.

(КъатIама)

Джамил НАСИБОВ, журналист,
Дагъустандин лайихлу экономист,
Шихмурад ШИХМУРАДОВ

Пак сувар

Советрин Союздин халкъар, виш миллионралди инсанар патал члехи имтигъан хъайи Ватандин Члехи дяве. Пехъи душман дарбадагъ ийиз, жуван къул, уьлкведин аслу туширвал хуьз, советрин инсанар вири сад хъиз къарагъна, дуьньядин тарихдани такур хътин садвал, тупламышвал, къеьгалвилер, гъунарлувилер къалурна. Дяве башламишай гъа сифте варцарилай вири уьлкве женгинин сад тир гегенш майдандиз элкьюрна. А женгера неинки гъар са касдин, гъаки уьлкведин, дуьньядин халкъарин къисмет гъалзавай. Гъикъван четинвилер, магърумвилер, къурбандар хъанатани, а пак дяведа Яру Армиядин, чи баркаллу полководецдин, вири халкъдин гъунарлувили, фронтдинни далу патан битавили фашистрин Германиядин винел гъалиб хъун таъминарна.

Члехи Гъалибвал вичиз тешпигъ авачирди, метлеб садрани квахъ тийирди я. Фашизмдин къулан тар хуник советрин вири халкъари еке пай кутуна. Дагъларин уьлкведай Ватан хуьз 180 агъзур кас фена, абур душмандин хура уьткъемдаказ акъвазна. Гъалибвалик пай кутур вирибуруз баркалла лугъуза, абур крар, гъунарлувилер, тварар эбеди яз риклера хуьза. Гъам шегъерра, гъам чи хуьрера ватанперес рухвайриз хъажнавай ва эцигни хъийизмай гъаф къадар гъумбетар, обелискар, мемориальный комплексар ва ики мад гъа и кардин шагъид я. Ингъе Хив райондин Архитрин хуьрени Члехи Гъалибвилин 75 йисан юбилейдин вилик гъа ихътин зурба комплекс хъажна.

Къадим тарих авай хуьр

Архитлар Хив райондин члехи, адалат авай хуьрерикай сад я. Ам райцентрадивай къуд километрдин агъадихъ, Чирагъ вацун эрчи пата тлбиятдин са гуьзел чкадал экля хъанва. Ана 240-далай гъаф къвалер ава, 900-далай гъаф агъалияр яшамаш жезва.

Чи гъаф хуьрерихъ лап къадим, девлетлу, марагълу тарих ава, гъа жергедай яз - Архитрихъни. Са жерге делилри шагъидвалзавайвал, гъеле XIII-XIV асирра Архит твар алай хуьр малум тир. 1931-йисуз ана сифтегъан мектеб ачухна. Гъа и йисуз и хуьруьн мулкара къванцин цивиндин мяденни жагъана, 1939-1959-йисара ам кардикни хъана.

КукIва Гъалибвилин

Немсерин чапхунчийри чи уьлкведал вегъини советрин халкъарин ислягъ зегъмет къатна. Гъиле яракъ къаз жедай къванбур вири Ватан пехъи душмандикай хуьз фена. Архитрин хуьрляй 80-далай гъаф къеьгал рухваяр фронтдиз рекъе гъатна. Абурукай са паюнилай гъафбуруз, гъайиф хъи, элкъвена хайи ерийрал хтун къисмет хъанач.

Къейдна къанда хъи, залум дяведин йисара вири уьлкведа гъаф аялар етим-есирриз элкъвенвай. Гъа четин девирдани Советрин гъукуматди абурун патахъай къайгъударвал авун тешкилнавай. Ики, Архитла аялрин къвал кардик къай. Аниз неинки чи республикадин гъаф районрай, хуьрерай, гъаки вири уьлкведин регионрайни етим гъаф аялар гъанвай.

И хуьрляй машгъур ксар гъаф акъатнава. Месела, - **МАЗОВ Къухмаз** - ДАССР-дин ЦИК-дин членвиле кандидат; **АЛИЕВ Межведил** - ДАССР-дин Верховный Советдин депутат, колхоздин сифте председатель; **РАМАЗАНОВ Алихан** - республикадин яшайишдин къвалеринни коммунальный майишаддин министр; **КЪУХМАЗОВ Куьребег** - ВЛКСМ-дин райкомдин 1-секретарь; **МЕГЪАМЕДОВ Къази** - КПСС-дин райкомдин 2-секретарь; **АГЪАБАЛАЕВ Адил** - военный духтур, подполковник; **РАГЪМАНОВ Арсен** - Россиядин армиядин генерал-майор; **АЛЛАГЪВЕРДИЕВ Сейфуллагъ** - РФ-дин лайихлу муаллим; **ШАБАНОВА Таибат**, **МЕГЪАМЕДОВА Тават** - РД-дин лайихлу муаллимар; **ШИРИНОВ Мирзафер** - РД-дин лайихлу эцигунардайди; **РАМАЗАНОВ Исрафил** - Ленинан ордендин сагъиб; **РАЖАБОВ Тарлан** - Зегъметдин Яру Пайдах ордендин сагъиб; **АЛЛАГЪВЕРДИЕВ Гъамид** - "Знак Почета" ордендин сагъиб; **ХАМЕТОВА Сувар** - Зегъметдин Яру Пайдах ордендин сагъиб; **РАМАЗАНОВ Абдулмежид** - "Зегъметда гъунарлувилай" медалдин сагъиб ва масабур.

Архитрин хуьр зурба спортсменрини машгъурнава. **АЛЛАГЪВЕРДИЕВ Арсенан** твар гъафбуруз ван хъана жеде - ада Олимпиададин къугъунра гимиддин медаль къазанмишна, адакай пуд сеферда дуьньядин чемпион, азаддаказ къуршахар къунай къуд сеферда Европадин чемпион хъана. **АЛЛАГЪВЕРДИЕВ Велихан** - жегъилрин арада Европадин чемпион. Абур къведни дуьньядин Кубокдин сагъибар тир.

Гила ингъе, вич яргъара аватани, багъри ерийрихъ датлана рикI кузвай, хайи хуьркъвал авадан хъана, виликди фена къанзавай, жегъил - жаванар бубайрин баркаллу адетралди тербияламышунин важиблу кар вилик эцигнавай жумарт архитви, члехи ватанперес, инсанперес майдандиз экъечIнава - **ЭМИРГЪАЕВ Альберт Мегъамедович!**

Вири дере ишигълаван авунва

Члехи Гъалибвилин сувар. Малум тирвал, ам чи уьлкведин гъар са инсан патал са патахъай шадди я, муькуь патахъай- пашмандини, вилерал накъвар гъидайди. Пашманди вучиз я лагъайтIа, Ватандин азадвал, аслу туширвал, душмандин винел гъалибвал къачун патал чи миллионралди къеьгал рухвайрини рушари чпин чанар къурбандна. Шад жедай кар ам я хъи, советрин халкъари, чанарилайни гъил къачуна, пехъи душмандикай Ватанни хвена, Европадин уьлквеярни фашизмдин зулумдикай, тегъуьндикай азадна, тарихдин метлеб авай Члехи Гъалибвал къазанмишна.

Инсан патал Ватан вуч я - ам яшамаш жезвай чка яни, тахъайтIа, - жуван рикIиз гъаф хуш хъайи чка? - и суалдиз арифдарри акъалтIай, кутугай жаваб ганва: Ватан ам хуьн патал инсан, чандилайни гъил къачуна, къетIидаказ женг члугъаз гъазур чкадиз лугъуда. Чи члехи уьлкведин халкъарин Ватанни сад я, къисметарни, гележегни.

Агъзур йисарин камалдин, къанажагъдин асул фикирин чешмейрин булахдиз тешпигъ тир Россиядин Конституция ихътин гафаралди башламиш жезва: Ватан къан хуьн, адаз вафалувал къалурун веси авунвай бубаяр халкъди эбеди яз гъурметдивди риклера хуьза. Ибур гъакIан буш гафар туш, чаз чкайрал гъакIкъи крарни акъваза. Ики, Хив райондин Архитрин хуьре Члехи Гъалибвилин 75 йисан юбилейдин гъурметдай дяведин иштиракчийриз Къиблепатан Дагъустанда вичиз мад тешпигъди авачир, 18 метрдин къанвал авай, акур инсан гъейранардай хътин

зурба надир имарат - мемориальный комплекс хъажнава.

И баркаллу кардиз герек тир проектрини эцигунрин, гъакIни патарив къулайдиз ял ядай гегенш паркни туькьюрунин къвалахар тешкилайди, имаратдиз талукъ вири крар вичин Хуси такъатралди таъминарайди архитви Эмиргъаев Альберт Мегъамедович я.

Тарих, къиле феи крар, вакъаяр члурукIа, кирсеба, терсеба къалуриз, советрин халкъарин, аскерин гъунарлувилерин, Члехи Гъалибвилин метлеб агъузари, гъатта Дуьньядин къвед лагъай дяведик къил кутурдини гуя Советрин Союз, И.В.Сталин я лугъуз лагълагъарзавайбуру сес хъажнавай, информационный рекъай хатасузвал таъминарунин серенжемар атомный бомбадихъ ва гъаф хаталу маса яракърихъ, дявейрик цIай кутазвайбурухъ галаз женг члугунин дережадиз хъаж хъанвай девирда Ватан хвейи къеьгал рухвайриз чка-чкада хъажнавай гъумбетрин, мемориальный комплексдин метлеб, роль артух жезва. Ики, эцигнавай обелиск - им чи баркаллу бубайрин игитвилерикай ягъанатар ийизвайбуруз, бинесуз тарихар туькьюриз алахънавай муртадриз чи ватандашрин, гъа жергедай яз виклегъ хва, дамах гъачир архитви, обелиск эцигунин вири харжияр вичин хивез къачунавай Альберт Эмиргъаеван кутугай, гъакIкъи, инихъ-анихъ ийиз тежер, камаллу, лайихлу жаваб я!..

Зурба имаратдикай чпин фикирар гъафбуру лагъанва, адан еке метлебувал къейднава.

Хив райондин къил Ярмет Алиметович ЯРМЕТОВ:

- Са рахунни алач, обелиск райондин майданда чи баркаллу бубайрин ад хъажзавай члехи имаратдиз элкъведа, ам жегъил - жаванар патал ватанпересвилин члехи чешме жеда. Сагърай чи Альберт стха, ада райондин тарихни хъажна, лайихлувални... Гила гъар йисуз Члехи Гъалибвилин суварин вилик чун уьзаягъ я. **Жумартлувилай, члехи мергъяматлувилай чна Альберт Мегъамедовичаз баркалла, аферин лугъуза.** Адан патай им анжах сифте чешне туш. Алатай йисуз касди хуьре зирзбил гадарзавай чка миьна, аваданламышна, анал аялар патал спортмайдан туькьюрна, ана шартIар шегъерда авай хътинбуруз ухшар я. Хъсан крарай, обелиск хъажунай райондин къиле авайбуру, вири агъалийри адаз аферин лугъуза.

Ихътин зурба имаратдин патахъай чна республикадин Къилин ва Гъукуматдин Администрацияни хабардарнава, ам ачухдай вахтунин патахъай меслятар авуна, шад мярекатриз республикадин дережадин векилризни теклифдайвал. Мемориал ачухдай юкъуз шад мярекатар вини дережада аваз, республикадин къиле авай ксарини иштиракнавалди тешкилда. Коронавирусдин тлугъвалдихъ галаз алакъалу яз, мемориал ачухдай югъ гъелелигъ тайинариз хъанвач. Талукъ тир къуллугърихъ галаз меслятна, а мярекат мус, гъи юкъуз тухудатIа, и кардикай чна алава яз хабар хгуда.

Гьетре нур-эжв гуз...

Хив райондин кылин заместитель Агьаризе ГЕМЗЕБЕГОВ:

- Малум тирвал, чи жегилри чпиз гзаф чирвилер асул гьисабдай интернетдай къачузва. Дуньядин къвед лагьай дяве башламышунин себебриз талукъ яз Европадин бязи уьлквейра велвела тунвай, къалп фикирар илитиз алахънавай шартлара чи акьалтзавай несилар, вири ватанзгьлир патал мемориалдин метлебувал лап екеди, важиблуди я. Адан къваларив ял ядай гегенш паркни тукьурнава. Инанимш я хьи, Архитрин эцигнавай обелискди райондин надир имаратрин арада лайихлу чка къада.

Архитрин хуьруьн администрациядин кыл Ариф БУГАТИЛОВ:

- Обелиск чи хуьруьн, чи виридан кылин винизвал я. Ада жематдик къетлен руьгь, гевес кутунва. И зурба имаратди, чан алай беденди, гьетре хьиз, вичин арадалди Архитрин вири дере экуь авунва. Ада неинки чи хуьруьнбуруз, гьакI акур масабурзунни екез таьсирзава.

Полковник Магьсуд Мавлудинович МАГЬМУДОВ, Архитрин мектебдин виликан муаллим:

- Альберт заз гьеле школада клелзавай йисарилай чида. Ада хайи хуьре ахтин члехи имарат хкажун дьшуьшдин кар туш. Ада инсанриз я кваллахдай, я яшайишдин шартларни авачир Яргьал тир Кеферпатани, гьатта инсандин квач хлун тавур бязи чкайрани, тундрадин уьленрани члехи карханайриз ухшар авай, алай аямдин техникадалди таьминарнавай нафтланин газдин станцияр эцигзава. Мемориал хкажзавай чкадал зун са шумудра фена. Арадал къеззавай месляяр А.Эмиргьаева гьикI тадиз гьалзаватла, заз жуван вилералди акунна. Аферин касдиз!

Гьажимурад КЪУХМАЗОВ, Паша РАМАЗАНОВ, Атам АТАМОВ - Архитрин агьсакьалар:

- Члехи Гьалибвилини, Ватан хвейи къегьал рухвайрин баркаллу гьунарлувилерин лишан, ярж тир зурба имарат чи хуьре пайда хьунал архитвиар пара шад я. Альберта къимет авачир хьтин еке кар гьиле къуна, кьилизни акьуднава. Ада чи Архитрин дередал мешреб гьизва. Бубайрин къегьалвилер чи рикелай садрани тефидайвал авунва. Обелиск гьалибвилини архитвиари къетлен пай кутунвайвилени гьакьикъи лишан я.

КЪЕЙД. Альберт Мегьамедовича члугунвай, члугазвай зегьметар Архитлар патал къимет авачир хьтин бур тирвилени гьакьиндай мад са делил. Хуьруьн агьсакьал, школадин муаллим Гьажибала Атамов мемориал эцигзавайбурун виликай фена ва гьеле куьтягь тавунвай зурба имаратдиз, юкь агьузна, пуд сеферда икрамна.

Хуьруьн юкьвай агьуз физвай са яшлу агьсакьалди, мемориал - надир зурба имарат акурла, машин акьвазарна, яваш камаралди адан патав фена, мет чилиз яна, икрамна. Ахпа, яргьалди обелискдиз килигна, вичин рехь давамарна.

Альберт стха, са тимиш жуван дидебубадилай, гьакI хизандикайни суьгьбетнайтла, кланзавай.

- Зун педагогрин хизандай я. Рагьметлу дахди вири уьмуьр аялриз чирвилер, тербия гуниз бахшна. Ада яргьал вахтунда Архитрин юкьван школадин директорвал авуна. Адан пеше гила чи члехи стха Эмирагьади давамарзава - СШ-дин директор я. Муькуь стха Тимура Чернобылдин авариядин чуру нетижаяр арадай акьудунин хаталу кваллахра иштиракна. Вахар тир Наилди, Индирадини педагогвилени кылин образование къачуна, Айнади медиквилени пеше хкяна. Рагьметлу диде къетлен келимайриз лайихлу я. Ам а патал алай касдин гьалдикай, дердикай хабар къадай инсан тир. Виридаз четин 90-йисарин сифте килера ада, Хив районда сифтебурукай яз, вичин гьаятда недайхьвадай суьрсетдин тукьвен ачухнай, 10 йисалайни гзаф вахтунда райондин саки вири

хуьрерин агьалияр ширинлухралди таьминриз хьанай.

Жуван пешедай зун - математик, уьмуьрдин юлдаш Румина экономист я. Чи руш Заринади инженервилени экономикадин университет акьалтларна, Москвада са фирмада кваллахзава. Хва Ислама Лондонда образование къачузва.

Уьмуьрда зун гьихьтин дережайрив агаьнатла, захь гьихьтин агалкьунар хьанватла, абур вири за бубадин лайихлувал, агалкьунар яз гьисабзава. Ада чун хуьруьз-кваллиз, жематдиз менфят хкатдай бур яз тербияламышна. Ам чун, веледар, патал вири крада чешне тир. Лугун хьи, гьар са жегил архитвиздин личность арадал атуни карда зи рагьметлу дахдин члехи риклин чимивилини иштиракна.

» Эцигнавай обелиск - им чи баркаллу бубайрин игитвилерикай ягьанатар ийизвайбуруз, бизнесуз тарихар тукьгурриз алахънавай муртадриз чи ватандашрин, гьа жергедай яз виклэгь хва, дамах гвачир архитиви, обелиск эцигунин вири харжияр вичин хивез къачунвай Альберт Эмиргьаеван кутугай, гьакьикъи, инихь-анихь ийиз тежер, камаллу, лайихлу жаваб я!..

1982-йисуз юкьван мектеб акьалтларай зун Харьковдин госуниверситетдин механико-математический факультетдик экечина. Ам акьалтларна, 1987-йисуз Курскдин госуниверситетдин физико-математический факультетдиз гьахьна. 1990-1991-йисара Курский областдин Солнцевский райондин Солнцево поселокдин юкьван школада физикадинни математикадин муаллимвиле кваллахна. Ахпа зун карчивилини кваллахдал элячйна, хайи районда "Архит" твар алай производственно-коммерческий фирма арадал гьана.

Малум тирвал, мемориал гьиле къадалди, Куьне хайи хуьре аялрин спортмайдан тукьгурна. Ам шегьердинбурулай клусни усал туш. Гила ингье - мемориальный комплексни. Ви фикирдиз атай ва эцигнавай а зурба имарат вун паталди вуч я лугьзу жедэ?

- Чи хуьруьн вини кьиле виридалайни гуьзел чка хьуртари кьунвай. Абур анлай квадарун зи фикиррик фадлай квай. Чилин а участок патал герек документар тукьгурриз, меслятар ийиз хейлин вахт серф авуниз мажбур хьанай. И кваллахар кьилиз акьуддайла, гуя заз анал хуси квал эцигиз кланзавайди я лугьзу ванер-сесер чукурлай-бурни хьанай. Хьуртар алудна, за аялрин спортмайдан тукьгурун къетина. Гьа икI, хуьре къугьунар ва шадвилердай, вири шартлар авай алай аямдин хьсан спортмайдан арадал атана.

Мемориальный комплексдикай рахатла, ам эцигунин себебар садни къвед туш. Нубатдин сеферда хайи хуьруьз хтайла, мектебдин патав гвай майдандал алай обелиск гьихьтин кутуг тавур гьалда аватла акунна. За фикирна хьи, архитвиар ихьтин кесиб ваь, лап хьсан памятникдиз лайихлу я, гьикI хьи, Архитрин къегьал рухвайри фашистрин Германиядал къачунвай Гьалиб-вилик кутунвай пай, маса хуьрерив гекьигун хьайитла, лап екеди я. ИкI, дяведин лап четин йисара архитвиари чпин мектебдин дарамат Россиядин гзаф регионрай гьанвай етим - есиррин кваллини ихтиярдиз вуганна. А язух аялри чи хуьруьнвийрин риклерин чимивал, къайгьударвал гьиссна. Чкадин аялриз лагьайтла, тарсар кылдин ксарин

Имарат эцигунин кваллахар акьалтларнава. Сифтедай кез ам ачухунин мярекатар Члехи Гьалибвилини 75 йисан юбилейдин вилик тухуз кланзавайди тир. Малум тир себебралди (лугьвалдин шартлара гзаф инсанар санал кватлун хаталу тир) а члавуз мемориал ачухиз хьаначир. Мярекатар гила мус тухудайвал я?

- Райондин кьиле авайбурухь галаз чи меслятар хьанва. Абуру мус лагьайтла, гьа члавуз чна шадвилени мярекатар тешкилдай йикьан гьакьиндай вири хабардарда.

Мадни лугун хьи, алай йисан 9-февралдиз Махачкъалада урусин госмуздрататра Кеферпатан Кавказдин ватанпересвилени тешкилатрин форум кьиле фенай. Анал чна эцигзавай мемориалдин презентацияни хьанай. Еке экрандилай виридаз обелискдин макет кьалурнай. Архитрин хуьре зурба имарат-комплекс эцигзавайдай хабар ва программа тухузвайда ашкь авайбуруз мемориал ачухунин мярекатда иштиракун теклифун кватл хьанвайбуру гурлу капар ягьуналди кьаршиламышнай.

Хив, Сулейман-Стальский ва Мегьарамдхуьруьн районрин килери - гьуьрметлу Ярмет Ярметова, Нариман Абдулмуталибова ва Фарид Агьмедова чпин ашкь авайбурукай ибарат еке делегацияр члехи мярекатда иштиракиз гьазур тирвилени гьакьиндай малумарнава.

Газетдикай менфят къачуналди, ашкь авай вирибурухь элкьвена, лугьуз кланзава: "Лезги газет" клелзавай гьуьрметлу ватангьлир! Мемориал ачухунин мярекатдиз ана иштиракдай ашкь авай виридаз теклифзава. Архитрин жематди куьн чпин пак чилел еке шадвилелди кьаршиламышда. Имарат ачухдай йикьакай, вахтуникай чна "Лезги газетдай" виликамаз хабардарда, райадминистрацияриз теклифдин чарар рагьурда.

Альберт Мегьамедович, Куьн багьри ерийривай яргьа яшамиз жезватлани, рикI, фикирар, майилар хайи ватанда ава. Ватан, Лезгистан вун патал вуч я лугьзу жедэ?

- Бязибур члалахьни тахьун мумкин я жеди, хайи ерийривай яргьа кваллахзавай, яшамиз жезвай вири вахтунда фикиррай, майилрай, руьгьдай зун жуван ватанда авайди я. Иниз хтун патал за гьар гьихьтин хьайитлани себеб-багьна жагьурзава, ишлемишзава. Дуьстари зи вилик арабир ихьтин суални эцигда: гьихьтин себебри зун Архитлиз жезлзава? За абуруз жаваб гузва хьи, хайи хуьруьз хтана, мехьеррал ва маса мярекатра жуван багьрияр, муьква ксар, дуьстар, хуьруьнвийр мад сеферда вири санал акурла, за къетлен шадвал гьиссзава. Хайи ерийрин гуьзел тебиат, тарар-тарар, къацу чуьлдер, абукесер булахар, ширширдал ацалтнавай вацI акурла, рикI шадвилей къудгада! Жуван хуьруьнвийрин шадвал, гьар йикьан къайгьуяр акун заз гзаф хуш я. Абурай заз жуван диде-бубадин къаматар аквада. За гьисабзава хьи, Лезгистанди вичин къадим, гзаф девлетлу тарихдалди, баркаллу, адалатлу, къени адетралди чкай гьар садан беденда, руьгьда, къаматда бубайриз, ата-бубайриз лайихлур, абурун крариз вафалубур хьунин руьгьдин мягькем бине эцигнава. И кар жуван хайи ватандивай яргьара авайла, иллаки хцидаказ гьиссда...

"Лезги газетдин" редакциядин патай.

Архитрин хуьре хкажнавай обелискдихь, са рахунни алач, жегил несилар ватанпересвилени руьгьдаллаз тербияламышунин карда еке метлеб ава. Чи коллектив Альберт Мегьамедович хьтин къанажагьлу, жумарт рухвайрикай, абурун баркаллу крарикай газет клелзавай бур хабардар ийиз гзаф шад я. Абуру яргьара чеб авай чкайрани лезги халкьдин твар виниз хкажзава. Чна ахьтин вирибуруз аферин, мадни еке агалкьунар хьурай лугьзуза.

Базардин къайдайрал элячйна, коммерциядин зурба тукьвенарни алишвершдин карханаяр, еке квалерни тавханаяр эцигзавай, амма халкьдин къайгьуяр рикелай алуднавай, адавай яргьа хьанвай карчийриз Архитла 18 метрдин къакьандай гьар патлахь экьунур чукурзавай Гьалибвилини гьед акунни яраб абурун бейнидиз мергьяматлувилени, жумартвилени, архитиви къегьал хцелай чешне къачунин гьиссер, фикирар гьидатла?!

Месэла къарагъарзава

Агалкьунар мадни вижевайбур жедай...

Саида ДАНИЯЛОВА

Кавказдин Къилин ва Гельмецринни Ахцегърин дагъларин циргъерин хилерин арада, Къизил-дере ва Дели-чай вацлар Ахты-чай вацук какахъзавай чкада, Ахцегъ райондин Хинерин хуьре селекциядин машгъур лезги жинсинин лапагар арадал хкунин кваллах кыиле тухузва. И кардал Магъмудоврин хизан машгъул жезва, килфетдин кыл Бехет Магъмудов лагъайтла, проект теклифай кас я.

Къиблепатан Дагъустанда лезги жинсинин лапагрин къадар артухарунал тек са майишат - "Восход" СПК машгъул жезва. Къенин юкьуз и жинсинин лапагрин суьруьди 4000 кыл тешкилзава, абурукай 2500 диде-хипер я.

Эхиримжи сезондин вахтунда суьруьда 100 лапагдикай 104 кел дул къачунва, диде-хиперикай кхуддай вахт алуькдалди абурукай 98 хуьз алакьнава. Къенин юкьуз республикада им виридалайни хъсан нетижаяр хъанвай майишат я.

СПК-дин председателди дамахдивди малумарзавайвал, лезги жинсинин лапагар арадал хкунин месэла агалкьунралди уьмуьрдиз кечирмишзава, майишат къвердавай члехи жезва ва вири патарихъай виликди физва.

Лезги жинсинин лапагрин жендек, дагъдин гъайванриз хас тирвал, мягкемди я, абур жуьреба-жуьре манивилер (клар, фулар, этегар, клунтар ва ик мад) авай шартлара къекъез вердишзава.

Бехет Магъмудова къейд авурвал, лезги жинсинин къиметлувал лапагрин яклун ва гамар, парталар гъазурун патал ишлемишзавай сарин ерилувилини хжажзава. Гьалтзавай четин месэлайрикай хабар къурла, майишатдин кыли жаваб гузва: "Дагъвийриз шел-хвал ийиз чидач!"

Амма, и месэла ахтармишдайла, чаз малум хъайивал, куьчери малдарвилени

чилер авай Кочубейдин мулкара хъайи кьурагъвилер куьлуь ва ири карч алай гъайванрин месияр патал халисан бедбахтвилени элкьвена.

Идалайни гъейри, лапагар яйлахрай къишлахриз гъар сеферда тухун-хкун иесияр патал кефияр члурдай гьерекатдиз элкьвезва. Месэла, 300 лапаг гъакъдай пар члугвадай машиндин анжах са рейсинин къимет 50 агъзур манатдиз барабар я! Ида майишатрин экономикадин гъакни четинди тир гъалар мадни заланарзава.

Инал къейд ийин, рейс гъайванар купкадай акъудзавай Мегъарамдхуьрй башламыш жезва, анив агакьун патал лагъайтла, шегъре рекъай датлана гьерекатзавай машиндин арадай яхдиз фена кланзава. Тайин тир чкадив суьруьяр кимивилер авачиз агакьунни замин тир гъакъикъат туш, - майишатриз гъар йисуз зарар жезвайди суьруьяр санай масаниз хутахдайла я.

Алатай йисуз чна шегъре рекъин къе-

рех тирвал авай, гъайванар дагъларай арандиз гъидай-хутахдай чилер инсанри законсуздака кьунин месэла къарагъарнай. И чилерал квалер ва алишверишдин дараматар эцигнава.

Нетижакда РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министрди малар ва лапагар дагълух чкадай тухудай маса рехъ тукьлуьрунин гаф гана. И фикир кылизи акъуддайла, инсанри ва гъайванри йиф акъуддай квалер ва парохар тукьлуьрайтла, хуьруьн майишат виликди тухун патал кьулай шартлар тешкилуникай лугъуз жедай.

Къурагъди хъайи гатун ва, нетижак яз, чилерал гъайванри куьд акъудун патал лазим кул-кусар тахъунин месэладикай рахун давамарайтла, къейдна кланда, майишатрин иесийрин вилик акъвазнавай асул месэла алафар гъазурунинди я.

Къишлахар авай гъал фикирда къуртла, инал идалай вилик квай йисан къадардидай къвед, мумкин я, гъатта пуд сеферда гъаф алафар маса къачуникай рахун лазим жезва. Хипехъанвал берекатлу, хийир гудай хел я. Эгер винидихъ къейднавай месэлаяр гъялайтла, агалкьунар, нетижак я мадни вижевайбур жедай.

Чна вири малдарриз тебиатдин шартлар кьулайбур яз амуькун, алуькзавай куьд берекатлуди хъун алхишзава!

Ажайиб емишар гъасилда

И йикъара Мегъарамдхуьруьн райондин кыл Фарид Агъмедов Тагъирхуьруьн-Къазмайрин хуьре авай селекционер, Дербентдин селекциядин станциядин илимдин къуллугъчи Тимур Гъабибован ажайиб емишарин багъдиз мугъман хъана.

И багъди Мегъарамдхуьруьн райондин гъавадин шартлар ва берекатлу чил дуьньядин жуьреба-жуьре ажайиб емишар ва набататар битмишарун патал кутугай чка тирди нубатдин сеферда тестикъарзава. Квалер патав гъай чилел, ачух цавун кланик и гъевчи багъда-оранжерейда вичин пешедал къару селекционерди дуьньядин жуьреба-жуьре пилерай гъанвай ва райондин тебиатдин шартларив лап хъсандиз къунвай набататар гъасилзава.

Ботанический багъни адан мулкунал алай ва туристрин рикл алай чкадиз элкьвенвай музей ахтармишдайла, муниципалитетдин кыл багъдин иесидивай адаз

вичин кваллахда гъихътин куьмек лазим ятла хабар къуна. Тимур Гъабибова вичиз райондин мулкунал гъаф къадарра аваз киви гъасилдай фикир авайдакай лагъана. Хабар гузайвал, Ф.Агъмедова и теклифдин тереф хвена.

Ик, агрономдиз лазим хъайи са гектардин чкадал Ф.Агъмедова ажайиб культура битмишарун патал 2,5 гектар чил ча-

ра авун теклифна. "Чаз тебиатди гузвай гуьзел мумкинвилерикай менфят къачун тавуна жедач. Чи вилик квай месэла лагъайтла, райондин аваданвал ва хушбахтвал патал кьулай шартлар тешкилуникай ибарат я", - лагъана муниципалитетдин кыли.

Культурадикай вичикай рахайтла, къейдна кланда хъи, киви къиметлу, витаминралди девлетлу, гъам тлуьниз, гъамни инсанрин сагъламвал гуьнгъуна хтуниз ишлемишзавай емиш я. Набататдин ватан Китай я. Ажайиб емишдихъ аязриз дурум гудай ери ава - и набататдивай - 12 градусдив агакьдалди мекъивилер эхиз жезва.

Киви гъасилунихъ хъсан маса терефарни ава. Набатат сармашух хъиз экъечизава, яни ам битмишарун патал еке майданар лазим жезвач, гъа са вахтунда адан яргъивал 7,5 метрдив къван агакьзава. И жуьредин багълари, амай культурайив гекъийгайла, чка къенятдай мумкинвал гузва.

Майданар гегъеншарзава

Хуьруьн майишатдин мумкинвилер артухарун патал Мегъарамдхуьруьн район некъияр гъасилунални элчлана. Идакай муниципалитетдин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гузва.

Райондин кыл Фарид Агъмедова хуьруьн майишатдин цийи жуьредин хилер виликди тухунин жигъетдай ганвай теклифрал амал авуналди, районда некъияр гъасилиз башламышна 2 йис хъанва.

Идалай вилик абур 3,5 гектар майдан-

да кутунвай. Алай вахтунда районда 6 гектар чилел некъияр цуниз гъазурвал акъваза.

Малум тирвал, хуьруьн майишатдин суьрсет гъасилзавай гъар са касдиз чизва хъи, кылинди арадал гъанвай бегъер маса гун я. Некъийриз муьштерийри ийизвай итиж екеди хъуниз килигна, ам гъасилзавай майданар гегъеншарзава. Асул гъисабдай некъийрин са сезонда са шумуд сеферда бегъер гудай жуьредин сортар (ремонтантний) битмишарзава.

Райондин лежберри некъияр чулав шихиник (спанбонд) кутуна цазва. Ада чилик яргъалди къеж хуьзва, набататар шуькьунтрикай, маса гъашаратрикай ва аязрикай хуьзва. Идалайни гъейри, материалдин кланик квай чуру хъчарни терг жезва.

Къейд ийин, йисан кыляй-кылизи некъияр битмишарун хийир гъизвай бизнес я. Гъикл лагъайтла, сезондин вахтунда 1 гектар чилелай 20 тонндив агакьна некъияр кватлиз жезва.

Тебиатдиз
хаинвал ийимирРайсудин НАБИЕВ,
муаллим, зегъметдин ветеран

Тебиатдикай рахадайла, инсанри чпис акур Гатлунар лугъудай чкадикай яргъалди ихтилатар ийида. Дугъриданни, Гатлунар гуьрчег чка я. Ана патарив гъай хуьрерин агъалийриз чарасуз герек къарасуяр ава, абурукай менфятни къачузва. Мадни лагъайтла, ина булвилелди мегъуьн, къавахдин, шамагъаждин, хъархъун ва маса тарар ава. Абуру ина къалин тамун зурба зул арадал гъанва.

Гатлунар, йисан гъи члавуз хъайитлани, гуьрчег, серин, инсанрин рикл алай чкани я. Ам Къасумхуьруьнни Вино ва Кьулан Стларин багъларин арада, Гуьлгери вацун дерада экия хъанва. И чкадиз гъукуматди фикир гузва, хуьнни ийизва.

Эгер чун Гатлунирлай винелди, вацун къер къуна, Курхуьруьхъди фейитла, и мулк куьтягъ хъанвай чкадилай вацлал алай Давудан муькъвел агакьдалди саки 2000 метрдилай гъаф мензилда санални тарар гъалтдач. Анжах са къавахни къелем аквада, мад - ваь. Ам гъикл арадиз атанайтла, за шаз газетдин чинилай суьгъбетнай. Чидач низ адакай хъел аватла, тебиатдихъ галаз къати рафтарвалзавай, тартам такан са касди и тарцин кыилел дуьшуьшар гъизва, чидач адавай вуч кланзаватла.

Къавахди вичивай жедайвал гъава михъзава, серин арадал гъизва. Адак гъаммиша шагъар ва кьулайвал жезва эхир. Шаз сада тарцин квайни квай хилер атлана, ам михъиз чуплахарнай, эйбегер гъалдиз гъанай. Гена шукур Аллагъдиз, тара мад хел-пут хкана, ам тараз ухшар хъхъана. Зазни пара шад хъана - за адал гуьзчивалзавайди я.

Ци лагъайтла, гатун эхирра хъиз таран кыилел къвед лагъай дуьшуьш атана. Акъулдиз къери яз, дуьньядикай, тебиатдикай хабар авачир, маса алемдай атанвай хътин сада, адан пуна резиндин еке чархар эцигна, цлай янава. Чархар кана куьтягъ жедалди тара чимивални гум фитиннава. И карди хилериз, тандиз зиян ганва. Бес им инсанди ийидай кар яни?!

Са къелем, къацу таз акурна кландай чкадал ихътин буьндугъурди (адаз гъакл лагъана кланзава) вуч авуна? Яраб ам инсанрин арада ава жал, вични инсандай гъисабзаватла ада? Ихътин келлегуьзвал авун неинки акъулсузвал я, идаз вагъшивал лагъайтла жезва.

Са тар хъайитлани, вишни сад хъайитлани, - ам тебиат я, адални чан ала, адаз инад къун акъалтлай вагъшивал я. Эгер чна гъарда са тар и тегъерда куз хъайитла, атла кыл гъикл жедалди? Тебиатдиз садани хаинвал тийин. Им гъукуматдин тлалабун - истемешунни я.

Мублагъ я Куьре

Заз чиз, чун Аллагъди гайи ксар я, гъикл лагъайтла, чун Куьре патан лезгийар я. И кардални чна

дахмажзава. Куьре пад мублагъ, гъам тебиатди, гъамни адан халкъди, зегъмет чуьгуна, гъар са нямет битмишарзавай, уьмуьр хъсандиз кечирмишиз жезвай чка я. Ина те хилар, емишар, салан майваяр, гъа са вахтунда тамун яр-емишни булвилелди ава. Ибур вири инсанар патал я.

Чи ерийра 22 жуьредин анжах са чуьхверар, 23 жуьре ичер ва маса емишарни битмиш жезва. Члехи пай сортар чаз чи бубайрилай амайбур я. Абуру чаз чир хъана, чи багълара хвена кланда.

И емишарин арада жумари къетлен чка къазва. Гъикл лагъайтла, ам багъа дармандив барабар я. И карни инсанриз фадлай чизва. Дарманрикай, ягъай къван рапарикай икрагъ хъанвай кефсуз инсанди иллаки емишар кыит хъанвай вьедада жум тлалабда, ам дадмишункиди кефсузди квачел ахкъалтда. Исъята, къери ятлани, абур кватлдай ва саламатдай вахт я.

Чи члехи дидейри, бадейри жумар, гуьруьк кутуна, кандуира ва я тапурса хуьдай. Гуьруьк и кфетлу емиш, сифтедай хъиз, миже кумаз, тазаз амуькда. Жум виридалайни еке емиш я. Бязибурухъ са кило, гъатта адалайни артух заланвал жеда. Жумуниз емишарин шагъ лугъузава.

Къез гьикI къуллугъзава?

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Гъар жуьре рекъерай гьукуматдин куьмекдин игътияж авай агъалияр чи уьлкведа гзаф ава. Абурун къуллугъда яшайишдин хиле зегъмет члугъазвай ксар акъвазнава. Гьелбетда, аялрин пособийрин, коммунальный ва маса хилерай гузвай пуларин патахъай агъалийриз гзаф суаларни жезва. И ва маса месэляяр чна Дербент райондин агъалияр яшайишдин жигъетдай хуьдай управленидин начальник ХАНМЕДОВ Шамил Ниязатдиновича галаз веревирдна.

■ Шамил Ниязатдинович, управлениди гьихътин агъалийриз къуллугъзава, абурув гьакъикъи гьихътин куьмекар агакъзава?

- Дербент райондин администрациядин агъалийриз яшайишдин жигъетдай къуллугъзавай управлениди вичиз ганвай ихтиярралди агъалийрин са шумуд категориядиз куьмек авунин хиле гьукуматдин сиясат уьмуьрдиз кечирмишзава. Иник агъадихъ галай ксар акатзава: Ватандин Чехи дяведин ветеранар - 4, дяведин далу патан зегъметчиар - 1932, зегъметдин ветеранар - 2106, женгера иштираккай ветеранар ва инвалидар - 3488, муаллимар - 2229, духтурар - 472, пуд ва гьадалай гзаф аялар авай хизанар - 1182, гьакъини Ватандин Чехи дяведин рагъметдиз фенвай иштиракчийрин хизанар, радиациядин аварийрин ва мусибатвилерин члуру нетижаяр арадай акъудунин карда иштираккайбур, репрессийрин

куматди гузвай куьмекар, са шакни алачиз, агакъарда. И месэла гьамиша зи гуьзчивилик квайди я.

■ Агъалийрин арзаяр акъвазарунин себ-беб вуч тир?

- Алава пулар къачун патал ацурзавай документра гьалатлар хьунихъ галаз алакъалу яз, чун арзаяр къабулун акъвазаруниз мажбур хьанай. ИкI, арзада фамилия, тIвар, бубадин тIвар хьидайла, са гьарф члурука хьизва. Мисал яз, Керимова Эмина кхъена кIанзавай чкадал кхъизва Каримова Имина ва икI мад. Идалайни гьейри, агъалийри виликдай чеб "Госкуьлугъар" порталда регистрация авур пароль хуьн тавунихъ, СНИЛС-

Агъалийрин къайгъуда

къурбандар, реабилитироватнавайбур, умуми тIаларин инвалидар, яшайишдин, медениятдин ва ветеринариядин хиле къуллугъчиар.

Винидихъ къалурнавайбурув гъар садав, федеральный ва республикадин бюджетдин гьисабдай, гьукуматдин къанунди къалурнавайвал, яшайишдин хиле куьмек агакъзава.

Районда агъалийриз яшамиз жезвай кIваллин паюнин ва коммунальный къуллугърай куьмек гузвай къайдани кардик ква. И къайдадай бязи категориядин агъалийриз гъар вацра эвездин пулар ва субсидияр гузва.

Санлай къачурла, и са куьруь вахтунда гъар жуьре хилерай райондин саки 12 агъзур касди гьукуматдин куьмекдикай менфят къачуна.

■ Куь патав райондин агъалияр гзафни-гзаф гьихътин месэляяр ва суалар гваз къевезва?

- Гзаф суалар ва чарар гваз чи патав чпин месэляяр гьалун патал далу патан зегъметчиар, Ватандин Чехи дяведа иштираккай рагъметлудан хизан я лагъана тестикъариз кIанзавайбур, тIугъвалдиз килигна, хизандин агъваллувилелай ва тIимил таъминвилелай аслу тушиз, аялар авай хизанриз гузвай пуларин патахъай къевезва. Иник аялдин йисни зур жедалди кIвалахдик квачир диде-бубайриз, пуд йис жедалди гъар са аялди гузвай алава пулар, гъар садал яшамиз хьун патал тайинарнавай юкъван дуьлхуьдиле тIимил ацалтзавайбур, 3-7 йис тамам хьанвай аялриз ва 3-16 яш хьанвай гъар са аялди гузвай пулар акатзава.

ТIугъвалдиз килигна гьукуматди аялриз гузвай алава пуларин патахъай чна 7166 арза къабулнава. И сиягъдик къвед лагъай сеферда арзаяр вуганвайбур ква. Абуру МФЦ-дизни, пенсийрин фондунизи, чинизни - пуд чкадиз арзаяр вуганва. Эхирки, абуру вири чи идарадиз къевезва. Чна, вири арзаяр гьилелай авуна (къвед, пуд чкадиз вуганвайбур хьудайла), 4663 касдин арзаяр амукъна. Ибурукайни вири рекъемад дюззавай 3548 касдин счетриз чна пулар ракъурнава. Документар члурука ацурнавай 1083 агъалидин арзаяр акъвазарнава, абурун документар къайдадиз хкиз, гъар садав куьмек гун патал чи къуллугъчийри кIвалах давамарзава. Арзайрин "сел" гзаф хьуниз килигна, чи работникар ял ядай йикъарани кIвалахуниз мажбур жезва. ГьакI ятIани, инсанрин счетриз чун къанунда къалурнавай вахтунда пул ракъуриз агакъзава. Са тIимил геж хьайитIани, чна, къанунда къалурнавайвал, лазим тир виридав гьу-

дин делилар дуьз кхьин тийиз, гьалатлар ахъаюнухъ галаз алакъалу я. Ибуру куьлуьшуьлуьяр туш. Компьютерди, са живи дуьз туширвал хьайитIани, арза акъвазарзавайди я. ИкIни жезва: документар вири дуьз ацурнава, амма пул арзачидал кхезвач. Им пул хтана кIанзавай счет дуьз къалур тавунилай аслу я. ИкI, арза аялдин дидеди кхьенва, амма пул рахкурна кIанзавай карта бубадинди, я тахъайтIа, бадединди къалурзава. ИкI хьун лазим туш. Арза ни кхьенватIа, пул кхезвай картани гьа арзачидинди хьана кIанзава.

■ Акъвазайвал, тIугъвалдихъ галаз алакъалу яз куьне къуллугъзавайбурун къадар гзаф хьанва. Куь штатар артухарнавани?

- КIвалах, дугъриданни, артух хьанва, амма штатар авайвал ама. Бязи вахтара, за винидихъни лагъанвайвал, чи къуллугъчийри ял яна кIанзавай вахтунда кIвалерани кIвалах давамарзава. Жува-жув сергъятламышунин шартIара (самоизоляция) авай вахтунда чна, санэпиднадзордин истемешунрал амал авуна, агъалияр къабулзавай. Гилани инсанрин «сел» акъалтIнавач. Чи къуллугъчийри абуру къабулзава. Заз инал хъсандиз кIвалах тешкилнавай, аялар галай хизанриз пособияр гузвай отделдин начальник Тамерлан Алиханован, намуслувилелди чпин везифаяр къилиз акъудзавай пешекарар тир Кемал Жафаровадин, Хадиджат Мегъамедовадин, Гьузел Рамазановадин, Лейла Салиговадин тIварар къаз кIанзава.

■ Яшайишдин рекъай къуллугъун, и хиле кIвалах авун къез хуь яни? И пешедиз талуьк яз квевай вуч лугъуз жеда?

- Гьевечли мажиб, тайинсуз вахтунин кIвалахдин югъ, хизан ви гьавурда гьат тавун, жуван хизанда гьална кIанзавай гзаф месэляяр амаз, яргъи югъди чарабуруз куьмек гуз, абуру кевяй акъудунин рекъерихъ къекъуьн... И сиягъ мадни ва мадни яргъи ийиз жеда, амма, аквадай гьалара, са татугайвилезни килиг тавуна, кIвалахал фин, сагърай лугъунихъни вил тахъана, игътияж авайбуруз четин чIавуз куьмекдин гьил яргъи авун - им рикле мергъяматлувал авай инсанрин руьгъдин гьунар я. Гьа ихътин регъят тушир шартIара яшайишдин рекъай къуллугъзавайбурун хиве уьмуьрдин залам шартIара гьатнавайбурун даяхар хьунин везифаяр гьатнава. Лугъун лазим я хьби, гьикъван четин жезватIани, и везифаяр яшайишдин хиле къуллугъчийри къилиз акъудзава.

Мягъкем тешкилат хьайила...

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И муьквара Ахъегъиз РД-дин госидарайрин къуллугъчийрин профсоюзрин комитетдин тешкилатчивили рекъай къилин пешекар Вагиф Шихметов муьгман хьана. Командировкадиз атунин мурад-метлеб профсоюзрин Ахъегъ райкомда ва идарайра профсоюзрин сифтегъан тешкилатрин умуми гьалар, анра финанрин низам ахтармишун ва чкайрал профсоюзрин активистрихъ галаз гуьруьшмиш хьун, зегъметчиар профсоюзрин сифтегъан тешкилатрин жергейриз желб авун тир.

- Райондин госидарайрин профкомдин председатель Сердер Моллалиевахъ галаз чун бязи коллективра хьана. Санлай къачурла, профсоюзрин сифтегъан тешкилатра кIвалах хъсандиз тешкилнава: вахт-вахтунда взносар гузва, пешекарвилин везифаяр чешнелудаказ тамамарзава, общественный уьмуьрдани активвал къалурзава. Гьелбетда, бязи нукъсанарни авачиз туш. Абуру арадай акъудун патал чна талуьк тир теклифар ганва, - суьгъбетзава профсоюзрин пешекарди.

■ Вагиф Амирметович, Советрин девирда Ленина лагъайвал, "профсоюзар - коммунизмдин школа" тир. Гила, базардин экономикадин шартIара абурун роль лап зайиф я. Масабур гьакъидихъ кIвалахал къазвай кас, работодателя, вичин коллективда профсоюзрин тешкилат яратмишуниз акси я. Вучиз?

- Гьакъикъатдани, пара регъберриз тешкилла, вичин ихтиярар чизвай ва абуру хуьз алакъдай зегъметкеш сагълам коллективдихъай кичле я. Профсоюз эвелимжи нубатда зегъметчийринни кIвалах гузвай администрациядин арачи я. Гьавилияй гьавурдик квай регъберди неинки профсоюзрин тешкилатдикай къил къакъудда, акси яз, адакай вичиз даях къада. Адакай руководителдиз гьихътин хийир ава лагъайтIа, профсоюздин тешкилатди адаз зегъметчи коллективда мумкин тир гъар жуьре аксвилерни четинвилер асантдиз алудиз куьмекада. Профсоюздихъ галаз къве патанни ихтиярарни везифаяр къалурнавай коллективдин икърар кутлуниз жеда. Профсоюзди гзаф инсанри санлай

иштиракдай гьам медениятдин ва гьамни спортдин серенжемар кыле тухуникди коллективда зегъметдин сагълам гьалар арадал гьизва ва икI мад. Куьрелди, профсоюздин тешкилатни, идарадин ва я карханадин регъбер хьиз, кар алакъдай пешекаррин зегъметчи сагълам коллектив хуьниз ва ада дурумлудаказ кIвалахуниз мажбур я.

■ Профсоюзрин тешкилатдин куьмекалди агъалийривай санаторийда вичин сагъламвал мягъкемариз жезвани?

- Эхъ. Санаторийда ял ягъунай ва бедендин сагъламвал мягъкемарунай гузвай гьакъидин са пай, РФ-дин налогрин кодексда къалурнавайвал, яшайишдин налог хьудунин (налоговый вычет) къайдада гьукуматди эвеззава. И дуьшуьшда налог гузвай касди ГНИ-диз лазим тир документар агакъарна кIанда. Ингъе абуру: хьуси документрин копияр; сагъарун ва дарманар маса къачун патал налоговый вычетдикай менфят къачудай ихтияр авайвилин гьакъиндай арза; алаатай йисуз атай къазанжийрилай (доходдилай) ганвай налогрин декларация; кIвалахзавай чкадин бухгалтериядай къазанжийрин ва абурулай къунвай налогрин гьакъиндай справка; сагъарзавайвилин икърардин ва я сагъар авунвайвилин документдин копия; медидадин лицензия; медицинадин къуллугърай гьакъи ганвайвилин справка.

Профсоюзди, санаторно-курортный путевкадин къиметдин тамам са пай, 50% вичел къачуналди, профсоюздин члендиз сагъламвал мягъкемардай мумкинвал гузва. ГьакI сагъламвилеиз производства зарар хьайи, Аллагъди яргъазрай, къиникъин дуьшуьшрани профсоюздикай куьмек ава. И тешкилат активистар жележегда чпиз "Зегъметдин ветеран" тIвар гуниз таъсирзавай шабагъралди тафаватлу ийизва. РФ-дин Зегъметдин Кодексдал асаслу яз, профсоюздин члендивай работодателдин вилик (законсуз кIвалахдилай алудай, ихтиярар чукъквей дуьшуьшра) вичин законлу ихтиярар хуьз жезва. Акъвазайвал, зегъметдин коллективда профсоюздин мягъкем тешкилат хьун кве патанни ихтиярарни везифаяр къалурнавай коллективдин икърар кутлуниз жеда. Профсоюзди гзаф инсанри санлай

Дипломдиз лайихлу хьана

Хазран КЪАСУМОВ

Махачкъала шегъерда, "Город мастеров" аллеяда, халкъдин сеняткарвилин фестиваль кыле фена. Республикадин туризмдин ва халкъдин сеняткарвилерин рекъерай министерстводи тешкилай и мярекатда Дагъустандин районрай атанвай 100-далай виниз устIарри иштиракна.

Ана районри къилди-къилди чпин майданар тешкилнавай. Халкъдин сеняткарвилин устIарри чпин алакъунар къалурнунихъ галаз санал, майданрал рай-

онрин художественный самодеятельно-стдин коллективри, ансамблри манияр лагъана, гьевечли сегънеяр къалурна.

Сулейман-Стальский районда халкъдин сеняткарвилер кIвачел акъалдар хьувунин центрадин майдандал райондин край чирдайбурун музейдин директор, хьенчин къапар гьазурдай устIар Набиюллагъ КЕРИМХАНОВА вичин алакъунар, устадал къалурна. Ада гьазурнавай Испикрин хьенчин къапариз ва къапар гьазурунин рекъай къалурай мастер-классдиз фестивалдин жюриди ва тамашачийри еке къимет гана. Фестивалда, Н. Керимханован устадвилеиз килигна, РД-дин туризмдин ва халкъдин сеняткарвилин рекъерай министерстводи Сулейман-Стальский райондиз чухсагъул малумарна, халкъдин сеняткарвал хуьнк, декоративно-прикладной искусство вилик тухунк еке пай кутунай Набиюллагъаз Дагъустан Республикадин культураддин министерстводин диплом гана.

Республикадин фестивалда къазанмишай аглакьунрай райондин къил Нариман Абдулмуталибова хьенчин къапарин устIар Набиюллагъ Керимханован чухсагъул лагъана.

ЧУБАРУКАР

Гьурметлу дустар!

Ингье чун зулун лап фесли вахтунив агакьнава. Йикъар къвердавай куьруь, йифер лагъайтла, къвердавай яргъи жезвайди аквазва. Идахъ галаз сад хьиз, йикъарин чимивални тлимил жезва.

Амма тлебиатда жезвай къван дегивилер, цийивилер вуч я! Таму-тара алуки-завай зулун либасри, чуьллера, багълара, салара кьиле физвай гьерекаври зулни йисан гуьзел вахтарикай сад тирди субутзава. Саларай картуфни газар, келемар, зулун помидорарни бадамжанар, истисутар чи гьамбарханайриз хквезва.

Багъларай эхиримжи ичер, жумар, кицикар, хурмаяр, анарар кватл хьийизва. Яшлу бубайрикни бадейрик хтулар патал зулун кьахар кьурурунин гьерекаври ква.

Вилик мадни гуьзел, важиблу вакъийрин вахт ква. Ноябрди чаз Октябрдин революциядин, Халкъарин садвилдин ва маса суварар багъишзава.

Сад лагъай четверть куьтыгъ хъана, тлатилрини чун вилив хуьзва. Меъки жезвай йикъари кьудни чи рикел гъизва. Ятар михъи, вацларинни кларини гьерекаври зайиф жезва. Чилиз ял ягъиз кланзавайди гьар са уламдал гьиссзава.

Куьнени и дегивилерал вил вегъ, килиг, гьихътин аламатар чи дагъларани аранра кьиле физватла. А дегивилериз кьимет це, куь фикирар кхъена, шиклар чулуна, чав агакьарайтла, мадни хъсан я.

Югьур хьурай квез! Хъсандиз кела, квалаха, ял ягъа. Чахъ галазни алакьа хуьх!..

Валида ДАДАШЕВА

Курквачл хьтин руш

1960-1963-йисар тир. Гилийрин куьгъне хурьай агъалияр дуьзендиз, яни бахчаяр галай чкайриз эвичзавай. Садбуру (куьмек авайбуру) квалер фад эцигнавай. Садбур чилин къазмайра яшамиз жезвай.

Квалер эцигиз, керпичар атлуз, агъалийри, чижер хьиз, квалахзавай.

Чи магъледин кьуншияр пара гьурметлур тир. Керпичар, мелер ийиз, атлузвай. Гьар нянихъ нубатдалди сад-садан квалер кватл жезвай. Клантла цур ягъай хинклар, клантла аш ва я дуьгуьдин афарар хьурай, санал нез, йикъан галатун алудзавай.

А члаван тлуьнар пара дадлур тир. Чи магъледин аялриз бадейри геждалди кьариба махар ахъайдай, чазни кьулай жедай.

Халисат бадеди чпинни Марият бадедин арада часпарар авач лугъузвай. Нубатдалди хьар кутаз, фу чрадай. Эхъ-эхъ, магъледа ахътин ниэр гьатдай хьи, шоколадай хквезвай аялар, фу кланз, хьрак фидай. Бадейризни акъван хвеша жедай хьи, чпин фан тарифариз, аялриз гудай.

Марият бадедихъ зи тай руш авай. Ву-

чиз ятлани, гьамиша адаз курквачл хьтин руш лугъудай Ата бубади. Зун а кардал пара тажуб тир. Са юкьуз за адаз суал гана: - Ата буба, вун духтур яни?

- Ваъ, я чан руш, зун мектебда тарс гузвай муаллим я.

За мад башламишна: - Бес вуна чи кьуншидин курквачл хьтин руш Лали гьикл кьутармишна?

Муаллим хуьрена, ахпа суьгьбетна:

- Зун мектебдай хквезвай. Нисинихъ тир.

А члавуз, тарсарилай кьулухъ, чи магъледин аяларни хквезвай. Садр аз, "Къена! Къена!" лугъуз, гьарайзавай Лалидин чехи вах Телли акуна. За адан гуьгъуьниз чукурайтла, квалер Лали ярх хъанва, вилерни кьавуз хъфизва. Зун чашмиш хъанач. Тадиз кьве туплув сив ахъайна, туьтуьна акланвай какадин кьиб акъудна. Регъят хъана Лалидиз. Кьезилдиз нефес кьачуз башламиш хуьвуна...

Чехи вахан шадвилдин кьадар авачир. Шад виридаз хъанвай.

Кье Лали вич аялрин духтур я. Курквачл хьтин руша халкъдин аялар сагъарзава...

Тавуна хьиз хиялар
Вуч ятла, лагъ, аялар?

(дегъл)

***

Майвайрикай рахайла,
Вич виридаз чидайди,
Чуклудивди атлайла,
Вилерай нагъе гъидайди?

(чегъи)

***

Катдайла, вич юргъа я,
Гьамиша чи арха я.

(беклар)

Нариман КЪАРИБОВ

Имуча-муча?

Вичин куьледин чидайди члал,
Чун хкведальди, хуьдайди квал?

(дегъл)

***

Вини кьил къацу киф я,
Атлумир ам, гъайиф я!
Экьечидайди дериндай,
Недайла хупл ширинда!

Шиклда
рангар экьуря

Шамил ГЬУБСЕЙНОВ,
11-кл.

Тебрикзава

Виш йис хъанва, "Лезги газет",
Вун уьмуьрдиз атана чи.
Ярж яз, хуьзвай клани миллет,
Яшайишда рахана чи.

Савадсузвал ийиз бамиш,
Миллет вилик тухвана на.
Са кардални тахъай чашмиш,
Чав руьгъдин бахт вугана на.

Гьажибеган кар чирна чаз,
Виш уьмуьрдин чирагъ хъайи.
Сулейманан цлар чирна чаз,
Гьахълу дергес, урагъ хъайи.

Жуьрэтлу тир халкъ хъана вахъ,
Фикирралди даяз тахъай.
Аян тир ваз гвачирбур гьахъ,
Ачухдаказ рахаз тахъай.

Коллективди гана ваз чан,
Хвена тур хьиз, аял хьтин.
Халкъдин теклиф, авачир сан,
Гьар мураддин хиял хьтин.

Тебрикзава виш ва агъзур,
Гатун шагъвар, лепе я вун.
Хуьхъ сефердиз мадни гъазур,
Зи миллет, зи улкъе я вун.

Меъамед АШУРАГЪАЕВ,
11-кл.

Сифте сефер атанай

Цуькверин клунчл кьужахдаваз, бахтлу яз,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.
Табни тийин, риклик тлимил гъалаб кваз,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Мектеб вучтин чка ятла заз чидачир,
Бахчада за ам фикирдиз гьидачир.
Чирвилера бахт авайди хъайи чир,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Гьар тарсуниз вичин махсус тлал авай,
Гьар илимдин рикле назик квал авай,
Авазлу тир хайи дидед члал авай
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Заз течидай гзаф сирер ачухай,
Зи чирвилдин дерин-геъенш артухай,
Къенепатан къецил дуьнья куллухай,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Вагиф РАМАЗАНОВ

Пул вуганайни?

Зи руша 6-классда клелзавай. Математи-
кадай алатай тарсар тикрар хуьвуна, ахтар-
мишунин квалах ава лагъана, ам мектебдиз
фенай.

Хкведай вахт хъайила, диде рушал вил
алаз гъаятда авай. Мектебдай хтай рушавай
дидеди вуна вуч къачуна, чан бала, - лагъа-
на, хабар къада. "Вуна зав пул вуганайни?" -
жаваб гана аялди.

Гьахълу келимаяр аялдин мецел жеда -
лугъудай чи бубайри...

Авай гаф

- Куь дах хъсан кас тир, чан хва. Вун лап
ламран хва хъана хьи, - лугъуда кьуьзъ кас-
ди, са жавандин ихтилатриз яб гайила.

- Авай гаф чуьнуьх тавуна лугъун кутуг-
навай кар я, халу...

Аялрин мецелай

6 йис хъанвай Камла:
- Буба, вун гьикъван яшамиз жеда?
- Чидач, бала.
- 100 йисуз жедали?

Вафалу тир ярар-дустар жагъурай,
Гележегдин дуьз жигъир-рехъ къалурай,
Инсанвилдин перпилагда кьугъурай,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Лагъанай заз: "Кела, бахт вал элкьведа,
Амуькдач вун яшайишдин куьлгеда".
Дамах ийиз, вич гваз чилел къекъведай,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Хъсандаказ клелиз-кхъиз чир авур,
Зи баябан руьгда никни хир авур,
Вичикай заз гьамишалугъ пир авур,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Дидеди хьиз, заз къалурай кланивал,
Квадарай зи савадсузвал - къайивал,
Гьисс ийиз тур завни вичин хайивал,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Вафалувал чирун патал Ватандиз,
Уькьлуь-цуру терездал гъиз хъсандиз,
Хайи чилни дидед члал хуьз масандиз,
Зун мектебдиз сифте сефер атанай.

Селимат АШУРАГЪАЕВА,
студентка

Пешер

Бедендикай хкатзавай аял хьиз,
Экьечина куьн, пешер, гьар са тлурунай.
Вири тарцин, гьар са хилен хиял хьиз,
Куьне цавун абивилихъ чулунай.

Акунай квез йикъан ишигъ, экуьвал,
Хкатайла сифте кьилиял рипер хьиз.
Чир хъанай квез йиферамай къайивал,
Хъайиллани чехи тупун риклер хьиз.

Белки, марфар акъуна куь беденра,
Белки, куьне икрамзавай лейсандиз.
Фикир тагуз, дагъларани дуьзенра,
Чехи хъанай, махара хьиз, хъсандиз.

Квелди таму-тара дамах къачуна,
Элкьвей члавуз абур къацу гуьзелриз.
Инсанрихни ашкъи-гьевес кутуна
Куьне, ухшар хъана тарцин гьезелриз.

Билбилри хьиз яна мани шагъвардал,
Йикъан, йифен гьар камуник кьуьн кутаз.
Тебиат вич шадни тир куь агъвалдал,
Алахънавай вичик астлар - чин кутаз.

Кье куьн вири хважамжамдиз элкьвезва,
Яшайишдиз гайи чехи кьимет хьиз.
Зи бейнида квехъ зи илгъам гелкъвезва,
Ибардин мана, адан девлет хьиз.

(Муаллим - Абдул АШУРАГЪАЕВ)

- Мумкин я хуьнни.
- Фад кьейитла, зун пара-пара шехъда.
Яшамиз хуьхъ, буба...

***

4 йис хъанвай Периди:
- Баде, зунни вун дустар яни?
- Я, бала.
- Заз вун, ваз зун пара кландани?
- Эхъ, бала. Вун хьтин руш таклан же-
дани?

- Эхъ, баде. Таклан жеда.
- Вучиз, я бала?
- Вучиз вуна зун халадин кваллиз ше-
гьердиз тухванач?..
- Тухуда бадеди. Чехи хъайила, ту-
худа.
- Чехи хъайила, зунни фидачни?..

***

- Баде, зун иер руш яни?
- Я, чан руш. Ваз ни лагъана, вун иер-
ди я?
- Гуьзгуьди, я баде. Ингье килиг вун-
ни...

***

- Баде, вун ксудани?
- Вучиз, я бала?
- Вун ксайла, зунни ксуда...

Куь ихтиярар

Загранпаспорт

Къецепатан уьлквейриз фин патал РФ-дин ватандашиз герек жедай паспорт республикада кардик квай МФЦ-дин бязи идарайрай туькьуриз жезвайди вирибуруз малум ятлани, и жигъетдай агъалийриз суларни амуькьзава.

Загранпаспорт къачуз кланзавай кас РФ-дин паспорт гваз МФЦ-диз фин лазим жеда. Эгер ватандашиз идалай вилик туькьурнавай загранпаспорт аватла, гьамни гваз хъана кланда. И къуллугъ къилиз акъудун патал виликамаз нубат къунин чарасузвал авач.

Загранпаспорт туькьурнииз талукъ вири крар (сканирование, госпошлина гун, гъазур хъанвай паспорт вахчун) МФЦ-дин идарада къиле фида. Рекъемрин (цифровой) шикил ягъайдалай къулухъ 30 югъ ала-тайла, паспорт гъазур жеда.

Исятда цийи жуьредин загранпаспорттар арадал атанва. Абурук адан сагъибдикай информация (фамилия, твар, бувадин твар, паспортдин серия ва нумра)

авай чип ква. Идалайни гъейри, куьгъне жуьредин загранпаспорт ишлемишиз жедай муддат 5 йис тиртла, цийи жуьрединди 10 йисуз ишлемишиз жезва.

Ватандашдивай вичихъ авай загранпаспортдин вахт куьтягъ тахъанмазни цийиди къачуз жеда. И дуьшуьшда ишлемишунин вахт акъалт тавунвай къве паспортдихъни сад хътин къуват ава.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Алакьунри гъейранарзава

1970-йисан 19-декабрдиз Москва Советрин ва Россиядин театрдинни кинодин актер, РСФСР-дин лайихлу артист **Расми Халидович ЖАБРАЙЛОВАН** лезги хизанда хъайи рушал **Мадлен** твар эцигна.

Меркезда мектеб куьтягъна, 1988-йисуз ам "актервилин искусство" пешедай Россиядин театрдин искусстводин академиядин (ГИТИС) режиссервилин факультетдик экечна. Вуз акъалтларай 1993-йисалай къедалди ам Москвадин "Мастерская П.Н. Фоменко" театрда артистка я. Мадлен Расмиевна кино-ра ролрани къугъвазва. Ик, ада иштиракзавай фильмайрин къадар 40-далайни алатнава.

Искусстводин хиле къазанмишнавай агалкъунар себеб яз, 2004-йисуз Мадленаз РФ-дин лайихлу артиствилин твар гана. Вичин кеспидин рекъе члугъвазвай зегъметдиз, алакьунриз килигна, ам гзаф къадар премийризни лайихлу хъанва. 1998-йисуз адаз "Приключение" тамашада къугъунай К. Станиславскийдин тварунихъ галай премия, 2000-йисуз "Варвары" тамашада къалурай актервилин бажарагъдай" - О. Табакован тварунихъ галай премия, 2004-йисуз "Три

сестры" тамашада иштиракунай "Чайка" махсус премия гана. "Три сестры" тамашада Наташадин ролда къугъунай Мадлен Расмиевнадикай 2005-йисуз "Московский комсомолец" газетди театрриз талукъ яз тешкилай махсус премиядин сагъибни хъана.

А.Чехован "Три сестры" пьесадай П.Фоменкоди Москвадин театрда эцигай тамашада къилин роль тамамарунай Мадлен Жабраило-

вадикай "Театрдин искусство" номинациядай 2007-йисуз Москва шегъердин премиядин лауреат хъана.

Эхиримжи йисара жуьреба-жуьре тамашайра, кинойра вичин еке бажарагъ къалурунай адаз ганвай цлудралди премийрин тварар къаз жеда.

Лезги актрисадихъ искусствода рикл алайбурун арада еке гъурмет, нуфуз ава. Идан гъакъиндай интернетда кардик квай вири актерриз талукъ махсус сайтда Мадлен Жабраиловадин бажарагълувилизни устадвиле хейлин тамашачийри, адаз икрамзавайбуру кхъенвай развиле келимайри шагъидвалзава.

"Къад йис идалай вилик уьлкведин кинематографди тамашачийр вичин алакьунралди гъейранариз тур Мадлен Жабраиловадихъ галаз танишарна. Са акъван яргъиди тушир муддатда адалай чи рикера вичиз чка жагъуриз алакьна", - кхъизва искусствода рикл алай са ватандаши.

Чаз чи бажарагълу ватанэгъли Мадлен Жабраиловадихъ яратмишунра мадни зурба агалкъунар хъана кланзава.

Къез чидани?

Кристаллрин магъара

Тебиатдин аламатрикай сад Мексикадин Чиуауа штатдин Найка шегъерда авай кристаллрин магъара я. Ам чилин кланик (300 метрдин деринда) ква. Адан надирвал селенитдин члехи кристаллрикай (гипс хътин минерал) ибарат я. Шикилдай аквазайвал, яргъивал алай члехи кристаллар какахъай тегъерда акъвазнава.

И чка 2000-йисуз, цийи туннель эгъундайла, шахтада клвалахзавай стхайри дуьшуьшдай дуьздак акъудна. Кристаллрикай лап члехидан заланвал - 55 тонн, яргъивал - 11 метр, гъаркъувални 4 метр я. Абурун къатар, уьлгъунар хъиз, хци, бязибур нахдин (акула) сивиз ушар я.

Яд акъалт тавун патал магъарада авай жими затл насосдалди члугуна акъудзава. Геологар тажубарнавай магъарада чимивал 58 градусдив агакънавайвилеяй ана маса жуьредин клвалахар, ахтармишунар къиле тухун гзаф четин я.

Къуру дереяр

Адет яз, виридалайни къуру къумлухар лап чими уьлквейра хъун лазим я. Амма Антарктидада 2 миллион йисуз къвалар къун тавунвай дереяр ава. А дереяриз Мак Мердо лугъуза. Муркарни живер авачир дереяри 8000 квадратный километр къван майданар къунва.

Патав Вида вир ва Антарктидада авай виридалайни яргъи Онник вацл гватлани, Мак Мердо дереяр аламатдин жуьреда къуру я. Пешекарри тештикарнавайвал, тебиатдин и надир чкадин къурувал ана пайда жезвай лап къати, йигин гарарихъ галаз алакьалу я. Аламатдин гарарин тагъсирдик кваз вири къеж бугъадиз элкъезва, гъавилеяй а чилел живер-марфар къвазвач.

2004-йисалай Мак Мердо дереяр ЮНЕСКО-дин къаюмвилек ква.

Дуьньяда

Маскайри инсанар хуьда

Сагъламвилеин гъалариз къимет гунин рекъяй Америкада авай институтдин (НМЕ) алимри тайинарнавайвал, эхиримжи са шумуд вацра инсанри медицинадин маскаяр ишлемишункиди 130 агъзурдав агакъна агъалияр анжах США-да къутармиш жеда. Алимрин фикирдалди, коронавирсудиз аксивалунин жигъетдай къабулнавай и серенжем виридалайни метлеблуди я. Пешекаррин фикирар "Nature Medicine" чешмеда чапнава.

Женгер, тахсирар, къурбандар...

Азербайжандин президент Илгъам Алиева, вичин республикадин тереф хуьнин мураддалди Дагълух Къарабахда женгер тухун патал къецепатай гъакъидихъ женгчияр къунва лугъуз, Минскдин ОБСЕ клваталдик квай уьлквейри (Россия, США ва Франция) куьтазвай тахсирар бине авачирбур яз гъисабзава. Идакай ада Италиядин "RAI-1" телеканалдиз гайи интервьюда малумарна. А видео YouTube-дани раижнава.

"Чна Россияди Эрменистандиз ракъурзавай яракърикай гъар юкъуз ихтилатзавач къван..." - лагъана Алиева.

Алиева наразивилелди къейдзавайвал, бейтерефвал хуьн герек тир уьлквейри сиясатдин, военный рекъерай Эрменистандиз куьмекар гузва. Ада туркерин къушунри женгера иштиракзава лагъай делилни тапанди я лугъуза. Амма и делил якъинди тирди субутнавай уьлквейри ава.

Туркияди куьмек гузвай Сириядин боевикар женгера иштиракун патал Дагълух Къарабахдиз ракъурнавайдакай октябрдин сифте къилера малум хъанай. Эрменистанди Азербайжандин пад хуьн патал 4 агъзур боевикди женгер тухузвайдакай малумарна. Амма женгер лап къизгъинбур, инсафсузбур тирвилеяй, "The Wall Street Journal" чешмедин делилралди, вишералди боевикри элкъвена къулухъ хъфиз кланзавайдакай малумарна.

Женгерив эгъчлайдалай инихъ а республикайрин хейлин агъалияр къурбандриз элкъвена. Ягъунар акъвазарун патал къве уьлкведин гукумдарар гъеле садавайни члалал гъиз хъанва.

Къарабахда алай йисан 27-сентябрдилай женгер давам жезва. 18-октябрдиз женгер акъвазарунин икьардал къедай меслятар Россиядин иштираквал аваз авунатлани, са тимили члава-лай са терефди муькуьдак женгер давамарна лугъуз тахсирар кутуна.

Батарейка туькьуьнна

Австралияда батарейка туькьуьнлай фейидалай къулухъ 3 йисан яшда авай гъвечи руш къена. Ахтармишай дуктурри сифтедай аял зегъерламиш хъанва лагъана. Идакай "ABC News" чешме-ди хабар гузва.

Сифтедай аялди туьд тлазвайдакай хабар гана. Гуьгъуьнлай садлагъана нерай иви фена. Азарханада дуктурри адак вирус ква лагъана, са шумуд йикъалай хъсан хъжедайди тештикарна. Амма рентген авунач. Къвед лагъай сеферда дуктурриз эвер хъуьурула, абуруз аялди гъвечи сятинин батарейка туькьуьннавайди чир хъана. Хуьрекин рад кана, батарейка шагъдамардиз фена. Къве операция авунатлани, дуктурривай аял къутармишиз хъанач.

Къисас вахчун давамарда

Иранди махсус "Аль-Кудс" подразделенидин командующий, генерал К.Сулеймани къинай къисас вахчун США-дин военный базадал ракетайрин куьмекалди гъужумналди акъалтнавачирдакай хабар ганва. Ихътин фикир "Звезда" телеканалдиз гайи интервьюда РФ-да авай Ирандин векил К.Жалалиди раижна.

"Чна гъеле тамамвилелди къисас вахчунвач. Чи дустарикай сада лагъайвал, чна США-дин военный базадиз цлай гана, амма им Сулеймани аваз хъиткъинай машиндай къисас я. Сулеймани вич къинай къисас гъеле вахчунвач", - раижзава дипломатдин гафар журналистри.

Хъиткъинна

Пакистандин Пешавар шегъерда медресада бомба хъиткъинункиди ирид кас къена, 80-далайни гзаф ксарал хирер хъана. Идакай "Reuters" чешме-ди хабар гузва.

Бомба медресада образованидиз талукъ важиблу лекция клелзавай вахтунда хъиткъинна. Муаллим азарханадиз аватна. Хирер хъанвайбурукай вад кас лап пис гъалда ава.

Къейдзавайвал, туькьурнавай хъиткъиндай затл, полиэтилендин пакетда туна, малум тушир ксари медресада кардик кутуна. Тахсиркарар гъеле дуьздак акъуднавач.

Бинесуз аксивилер

США-ди Россиядизни Ирандиз акси яз акъван санкцияр кардик кутунва хъи, абуруз мад цийи санкцияр малумардай мумкинвал саки амач. "ТАСС" чешмедин делилралди, ихътин фикир милли хатасузвилеин рекъяй США-дин президентдин меслятичи Р.О'Брайена малумарна. Ятлани, Америкадин гукумдарри Россиядиз, Ирандиз, Китайдиз ва бязи маса уьлквейриз талукъ яз мумкин тир вири серенжемар веревирдзава.

Эхиримжи йисара Вашингтонди Россиядиз талукъ яз са жерге санкцияр малумарна. Себебарни Крым Россиядик ахкахуьнихъ, ана муьгъ туькьуьрунихъ галаз алакьалу авунва. Идалайни гъейри, 2016-йисуз къиле феи Украинадин президентдин сечкийрик гуя Россия къаришмиш хъана лугъуналди, Америкади адак са шумудра бинесуз тахсирар кутуна.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

понедельник, 2 ноября

РГВК
 06.50 «Заряжайся!»
 07.00 Новости Даг.
 08.05 «Заряжайся!»
 08.15 «Здравствуй, мир!»
 08.50 «Заряжайся!»
 08.55 Д/с «Русский музей детям» 7 с.
 09.25 Х/ф «Школьный вальс»
 11.10 «Галерея искусств» 6+
 11.35 «Годекан» 6+
 12.05 «Парламентский вестник»
 12.30 Новости Даг.
 12.50 «Человек и право»
 14.05 «Служа Родине»
 14.30 Новости Даг.
 14.50 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»
 15.25 «Молодежный микс»
 15.45 «Арт-клуб»

16.10 Мультфильм
 16.30 Новости Даг.
 16.55 «В центре внимания»
 17.00 «Время говорить молодым»
 17.35 Т/с «Метод Фрейда» 6 с.
 18.30 Мультфильм
 18.45 Передача «Мил»
 19.30 Новости Даг.
 20.00 Новости Даг.
 20.20 «Кунацкая»
 21.05 «Дагестанский календарь»
 21.10 «Экологический вестник»
 21.25 «Учимся побеждать»
 21.45 «Дагестан туристический» 6+
 22.00 «На виду»
 22.30 Новости Даг.
 23.00 Время новостей. Махачкала
 23.20 «Угол зрения»
 23.50 Д/с «Карта Родины» 7 с.

ПЕРВЫЙ

5.00.9.25 Доброе утро. (12+).
 9.00.12.00.15.00.3.00 Новости. (16+).
 9.50 Жить здорово! (16+).
 10.55 Модный приговор.
 12.15.1.10 Время покажет. (16+).
 14.10 Гражданская оборона. (16+).
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00.3.35 Мужское/Женское. (16+).
 18.00 Вечерние новости. (16+).
 18.40 На самом деле. (16+).
 19.45 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время. (16+).
 21.30 Т/с «Тобол». (16+).
 22.30 Док-ток. (16+).
 23.30 Вечерний Ургант. (16+).
 0.10 Познер. (16+).
 2.45.3.05 Наедине со всеми. (16+).

РОССИЯ 1

09.00 Канал «Маданият»
 14.30 Вести Дагестан
 17.15 ГИБДД
 17.20 Парламентский вестник
 17.40 Проект «Школа молодого менеджера»
 18.00 «Акценты»
 5.00.9.30 Утро России.
 9.00.14.30.21.05 Вести. Местное время.
 9.55 О самом главном. (12+).
 11.00.14.00.17.00.20.00 Вести.
 11.30 Судьба человека
 12.40.18.40 60 минут.
 14.55 Т/с «Московская борзая». (12+).
 17.15 Андрей Малахов.
 21.20 Т/с «Зови меня мамой». (12+).
 23.20 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
 2.20 Т/с «Каменская». (16+).
 4.05 Т/с «Гражданин начальник». (16+).

НТВ

5.05 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
 8.00.10.00.13.00.16.00.19.00.23.35 Сегодня.
 8.25.10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы». (16+).
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.25 ДНК. (16+).
 18.30.19.40 Т/с «Пес». (16+).
 21.20 Т/с «Скорая помощь». (16+).
 23.45 Основано на реальных событиях. (16+).
 1.15 Т/с «Смотритель маяка». (16+).
 3.55 Их нравы.
 4.20 Т/с «Команда». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30.4.55 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.35 Давай разведемся! (16+).
 9.45.3.15 Тест на отцовство. (16+).
 11.55.2.20 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 13.00.1.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.05.1.00 Д/ф «Порча». (16+).
 14.35 Д/ф «Знахарка». (16+).
 15.05 Мелодрама «Артистка». (Украина). (16+).
 19.00 Комедия «Весеннее обострение». (16+).
 23.00 Т/с «Женский доктор 3» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
 8.10 Х/ф «Не могу сказать прощай». (12+).
 10.00.4.40 Д/ф «Алексей Баталов. Ради нее я все отдам...» (12+).
 10.55 Городское собрание. (12+).
 11.30.14.30.17.50.22.00 События.
 11.50.3.10 Т/с «Коломбо». (12+).
 13.40.5.20 Мой герой. Дмитрий Фрид. (12+).
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Анна-детектив». (12+).
 16.55 Свадьба и развод. Евгения Добровольская и Михаил Ефремов.
 18.10 Детектив «След лишицы на камнях». (12+).
 22.35 Слон против осла.
 23.05.1.35 Знак качества.
 0.00 События. 25-й час.
 0.35.2.55 Петровка, 38.
 0.55 Д/ф «Олег Видов. Хочу красиво». (16+).
 2.15 Д/ф «Заброшенный замок. Воспитание нацистской элиты». (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
 8.00.13.00.18.00.21.15 Новости дня.
 8.20.10.05 Д/ф «Нулевая мировая» (12+).
 10.00.14.00 Военные новости.
 13.15.14.05 Т/с «Позывной «Стая» 2». «Экспедиция». (16+).
 15.40 Т/с «Позывной «Стая» 2». «Возвращение в прошлое». (16+).
 18.30 Спец/репортаж.
 18.50 Д/с «Битва оружейников». «Дивизионные пушки». (12+).
 19.40 Скрытые угрозы. «Альманах 40». (12+).
 20.25 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». «Луис Корвалан. Операция «Доминго». (12+).
 21.25 Открытый эфир.
 23.05 Между тем. (12+).
 23.40 Т/с «Россия молодая». (12+).
 3.10 Х/ф «Вторжение». (12+).
 4.40 Х/ф «По данным уголовного розыска...» (12+).

вторник, 3 ноября

РГВК
 06.50 «Заряжайся!»
 07.00 Новости Даг.
 07.20 Передача «Мил»
 08.00 «Заряжайся!»
 08.05 Мультфильм
 08.30 Новости Даг.
 08.50 «Заряжайся!»
 08.55 «Время говорить молодым»
 09.30 Х/ф «Змей»
 11.35 Т/с «Метод Фрейда» 6 с.
 12.30 Новости Даг.
 12.50 «Дагестанский календарь»
 12.55 Ко дню памяти Расула Гамзатова. Д/ф «Расул Гамзатов. Четки лет»
 14.30 Новости Даг.
 14.50 «Дагестанский календарь»
 14.55 «На виду»
 15.25 «Дагестан туристический» 6+
 15.45 «Учимся побеждать»

16.05 «Экологический вестник»
 16.20 «Дагестанский календарь»
 16.30 Новости Даг.
 16.55 «В центре внимания»
 17.00 «Время говорить молодым»
 17.35 Т/с «Метод Фрейда» 7 с.
 18.30 М/ф. «Полкан и шавка»
 18.45 Передача «Арьши ва агьлу»
 19.30 Новости Даг.
 20.00 Время новостей. Махачкала
 20.20 «Подробности»
 20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»
 21.25 «Психологическая азбука»
 21.45 «Молодежный микс»
 22.00 «Человек и вера»
 22.30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

5.00.9.25 Доброе утро. (12+).
 9.00.12.00.15.00.3.00 Новости. (16+).
 9.50 Жить здорово! (16+).
 10.55.3.30 Модный приговор.
 12.15.1.10 Время покажет. (16+).
 14.10 Гражданская оборона. (16+).
 15.15.4.20 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 18.00 Вечерние новости. (16+).
 18.40 На самом деле. (16+).
 19.45 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время. (16+).
 21.30 Т/с «Тобол». (16+).
 22.30 Вечерний Ургант. (16+).
 23.30 Комедия «Под одной крышей». (16+).
 2.45 Наедине со всеми.

РОССИЯ 1

09.00 Канал «Даймохк»
 17.15 ГИБДД
 17.20 Ток-шоу «Слово за слово»
 17.50 К Дню народного единства.
 18.10 Русское сердце вершин снеговых
 5.00.9.30 Утро России.
 9.00.14.30.21.05 Вести. Местное время.
 9.55 О самом главном. (12+).
 11.00.14.00.17.00.20.00 Вести.
 11.30 Судьба человека
 12.40.18.40 60 минут.
 14.55 Т/с «Московская борзая». (12+).
 17.15 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
 21.20 Т/с «Зови меня мамой». (12+).
 23.20 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
 1.00 Д/ф «США-2020. Накануне». (12+).
 1.55 Т/с «Каменская». (16+).

НТВ

5.05 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
 8.00.10.00.13.00.16.00.19.00.23.35 Сегодня.
 8.25.10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы». (16+).
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.25 ДНК. (16+).
 18.30.19.40 Т/с «Пес». (16+).
 21.20 Т/с «Скорая помощь». (16+).
 23.45 Основано на реальных событиях. (16+).
 1.15 Т/с «Смотритель маяка». (16+).
 4.00 Их нравы.
 4.20 Т/с «Команда». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30.5.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.30 Давай разведемся! (16+).
 9.40.3.30 Тест на отцовство. (16+).
 11.50.2.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.55.1.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.00.1.20 Д/ф «Порча». (16+).
 14.30 Д/ф «Знахарка». (16+).
 15.00 Комедия «Весеннее обострение». (16+).
 19.00 Мелодрама «Женить нельзя помиловать». (Украина). (16+).
 23.20 Т/с «Женский доктор 3» (16+).
 6.00 Домашняя кухня. (16+).
 6.25 6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
 8.15 Доктор И... (16+).
 8.55 Детектив «Выстрел в спину». (12+).
 10.50 Любимое кино. «Бриллиантовая рука».
 11.30.14.30.17.50.22.00 События.
 11.50.0.35 Петровка, 38.
 12.05.3.25 Т/с «Коломбо». (12+).
 13.35.5.30 Мой герой. Александра Никифорова.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Анна-детектив». Филипп Киркоров и Алла Пугачева. (16+).
 18.15 Детектив «Рыцарь нашего времени».
 22.35.2.55 10 самых... Звездные отчимы. (16+).
 23.05 Д/ф «Маркова и Мордюкова. Золотые подружки». (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.55 Прощание. Леонид Филатов. (16+).
 1.35 Удар властью. Александр Лебедь. (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром. (12+).
 8.00.13.00.18.00.21.15 Новости дня.
 8.25.10.05 Д/ф «Подлинная история русской революции» (16+).
 10.00.14.00 Военные новости.
 13.15.14.05 Д/ф «Подлинная история русской революции» (12+).
 18.30 Специальный репортаж. (12+).
 18.50 Д/с «Битва оружейников». «Реактивные системы». (12+).
 19.40 Легенды армии с Александром Маршалом. Фариг Шагаев.
 20.25 Улика из прошлого.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.05 Между тем. (12+).
 23.40 Т/с «Россия молодая». (12+).
 3.15 Х/ф «Два года над пропастью».
 4.50 Д/ф «Выдающиеся авиаконструкторы. Семен Лавочкин».

среда, 4 ноября

РГВК
 06.50 «Заряжайся!»
 07.00 Новости Даг.
 07.20 Передача «Арьши ва агьлу»
 08.00 «Заряжайся!»
 08.05 Мультфильмы
 08.30 Новости Даг.
 08.50 «Заряжайся!»
 08.55 «Время говорить молодым»
 09.30 Х/ф «Унесенные ветром»
 13.25 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»
 14.00 «Человек и вера»
 14.25 «Подробности»
 14.50 Х/ф «Сокровища Ермака» 6+
 16.30 Новости Даг.
 16.55 «В центре внимания»
 17.00 «На злобу дня»
 17.10 «Время говорить молодым»
 17.40 Д/ф «Край предков»

18.20 «Арт-клуб»
 18.45 Передача «Адамити ва замана»
 19.30 Новости Даг.
 19.55 Концерт ко Дню народного единства
 21.45 «Дагестан туристический» 6+
 22.00 «Городская среда»
 22.30 Новости Даг.
 22.55 Д/ф «Ахтынская крепость»
 23.20 «Аутодафе»
 00.00 «Дагестанский календарь»
 00.05 «Ретро-концерт»
 00.30 Новости Даг.
 00.55 Д/ф «Дагестан - край мастеров»
 01.15 Передача на даргинском языке «Адамити ва замана»
 01.50 «Дагестан туристический» 6+

ПЕРВЫЙ

5.00.3.15 Мужское/Женское. (16+).
 6.00.10.00.12.00.3.00 Новости. (16+).
 6.10 Россия от края до края. (12+).
 6.30 Х/ф «Будьте моим мужем».
 8.05 Комедия «Укротительница тигров».
 10.15 Комедия «Полосатый рейс». (12+).
 12.15 Х/ф «Свадьба в Малиновке».
 14.00 Х/ф «Весна на Заречной улице». (12+).
 15.50 Большой праздничный концерт. (12+).
 17.55 Муз. фестиваль «Голосающий КиВиН-2020».
 21.00 Время. (16+).
 21.30 Т/с «Тобол». (16+).
 22.30 Большая игра. (16+).
 23.30 Вечерний Ургант. (16+).
 0.10 Иммуниет. Шансы на выживание. (12+).
 1.00 Наедине со всеми.
 1.45 Модный приговор.
 2.35 Давай поженимся!

РОССИЯ 1

21.10 Местное время Вести Дагестан
 4.00 Х/ф «Призрак».
 6.00 Х/ф «Любовь с испытательным сроком». (12+).
 10.10 Сто к одному.
 11.00.20.00 Вести.
 11.30 Х/ф «Абриколь». (12+).
 17.00 Вести. День народного единства.
 17.30 Петросян-шоу. (16+).
 21.10 Вести. Местное время.
 21.30 Комедия «Холоп». (12+).
 23.40 Х/ф «Миллиард». (12+).
 1.40 Х/ф «На районе». (16+).
 3.25 Комедия «Дабл трабл».

НТВ

5.05 Х/ф «Калина красная».
 7.00.8.25 Комедия «Афоня».
 8.00.10.00.13.00.16.00.19.00.23.20 Сегодня.
 9.25.10.25 Т/с «Морские дьяволы». (16+).
 10.55 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы». (16+).
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.25 Х/ф «Белое солнце пустыни».
 18.15.19.40 Т/с «Пес». (16+).
 21.10 Т/с «Скорая помощь». (16+).
 23.30 Поздняков. (16+).
 23.40 Захар Прилепин. Уроки русского. (12+).
 0.20 Мы и наука. Наука и мы. (12+).
 1.20 Т/с «Смотритель маяка». (16+).
 3.55 Их нравы.
 4.20 Т/с «Команда». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30.6.20 6 кадров. (16+).
 6.55 Д/ф «Знахарка». (16+).
 8.00 Мелодрама «Возвращение в Эдем». (Австралия - США). (16+).
 13.45 Мелодрама «Джейн Эйр». (США - Великобритания). (16+).
 19.00 Мелодрама «Долгий свет маяка». (16+).
 23.30 Т/с «Женский доктор 3» (16+).
 2.20 Мелодрама «Женить нельзя помиловать».
 5.30 Д/ф «Жанна». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.10 Х/ф «Родня». (12+).
 8.05 Сергей Куприк. Россия - Родина моя!
 9.05 Х/ф «Финист - Ясный Сокол».
 10.25.11.45 Х/ф «Солдат Иван Бровкин».
 11.30.14.30.22.15 События.
 12.35 Х/ф «Иван Бровкин на целине». (12+).
 14.45 Х/ф «Сергежи с сапфиром». (12+).
 18.20 Детектив «Комната старинных ключей». (12+).
 22.30 Приют комедиантов. (12+).
 0.20 Д/ф «Галина Уланова. Земная жизнь богини».
 1.15 Д/ф «Маркова и Мордюкова. Золотые подружки». (16+).
 1.55 Д/ф «Четыре жены председателя Мао». (12+).
 2.35 Х/ф «Обратная сторона души». (16+).
 5.30 Любимое кино. «Бриллиантовая рука». (12+).

ЗВЕЗДА

5.30 Х/ф «Большая семья».
 7.30.8.15 Х/ф «Александр Невский». (12+).
 8.00.13.00.18.00.21.15 Новости дня.
 9.55 Кремль-9. Галина Брежнева. (12+).
 12.10 Кремль-9. «Яков Сталин. Голгофа». (12+).
 13.15 Кремль-9. «Василий Сталин. Взлет. (12+).
 14.05 Кремль-9. «Василий Сталин. Падение».
 14.55 Кремль-9. «Смерть Сталина. Свидетели».
 15.55 Кремль-9. «Георгий Жуков. Охота на маршала. (12+).
 16.50 Кремль-9. «Команданты. (12+).
 18.15 Кремль-9. «Дача Сталина. Секретный объект и 1. (12+).
 19.00 Х/ф «Неслужбное зодание». (12+).
 21.05 Х/ф «Взрыв на рассвете». (12+).
 22.55 Т/с «Россия молодая».
 3.00 Х/ф «Ночной патруль».

четверг, 5 ноября

РГВК
 06.50 «Заряжайся!»
 07.00 Новости Даг.
 07.20 Передача «Адамити ва замана»
 08.00 «Заряжайся!»
 08.05 Мультфильм
 08.30 Новости Даг.
 08.50 «Заряжайся!»
 08.55 «Время говорить молодым»
 09.30 Х/ф «Почтальон всегда звонит дважды»
 11.35 Т/с «Метод Фрейда» 7 с.
 12.30 Новости Даг.
 12.50 Д/ф «Дагестан. Путь от прошлого к настоящему»
 13.40 «Арт-клуб»
 14.10 «Дагестан туристический» 6+
 14.30 Новости Даг.
 14.50 «Аутодафе»
 15.30 «Городская среда»

16.05 Мультфильм
 16.30 Новости Даг.
 16.55 «В центре внимания»
 17.00 «Время говорить молодым»
 17.35 Т/с «Метод Фрейда» 8 с.
 18.30 Мультфильм
 18.45 Передача «Паданги палалги заманги»
 19.30 Новости Даг.
 19.55 «За скобками»
 20.00 Время новостей. Махачкала
 20.20 «Агросектор»
 20.50 «Галерея искусств» 6+
 21.15 «Психологическая азбука»
 21.40 Ток-шоу «Общественный интерес»
 22.30 Время новостей Дагестана
 22.55 «За скобками»
 23.00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

5.00.9.25 Доброе утро. (12+).
 9.00.12.00.15.00.3.00 Новости. (16+).
 9.50 Жить здорово! (16+).
 10.55 Модный приговор.
 12.15.1.10 Время покажет. (16+).
 14.10 Гражданская оборона. (16+).
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00.3.35 Мужское/Женское. (16+).
 18.00 Вечерние новости. (16+).
 18.40 На самом деле. (16+).
 19.45 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время. (16+).
 21.30 Т/с «Тобол». (16+).
 22.30 Док-ток. (16+).
 23.30 Вечерний Ургант. (16+).
 0.10 Иммуниет. Токсины. (12+).
 2.45.3.05 Наедине со всеми. (16+).

РОССИЯ 1

09.00 «Алшан» на цахурском языке
 17.15 ГИБДД
 17.20 Национальный проект. Здравоохранение
 17.45 Моя малая родина.с. Ирганай Унцукульского района
 18.00 Неформальный разговор
 5.00.9.30 Утро России.
 9.00.14.30.21.05 Вести. Местное время.
 9.55 О самом главном. (12+).
 11.00.14.00.17.00.20.00 Вести.
 11.30 Судьба человека.
 12.40.18.40 60 минут.
 14.55.2.20 Т/с «Рецепты семейного счастья». (12+).
 17.15 Андрей Малахов.
 21.20 Х/ф «От печали до радости». (12+).
 23.20 Вечер с В. Соловьевым. (12+).
 4.05 Т/с «Гражданин начальник». (16+).

НТВ

5.05 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
 6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
 8.00.10.00.13.00.16.00.19.00.23.35 Сегодня.
 8.25.10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы». (16+).
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.25 ДНК. (16+).
 18.30.19.40 Т/с «Пес». (16+).
 21.20 Т/с «Скорая помощь». (16+).
 23.45 ЧП. Расследование. (16+).
 0.15 Крутая история. (12+).
 1.05

пятница, 6 ноября

РГВК

06.45 «Заряжайся!»
07.00 Новости Даг.
07.20 **П е р е д а ч а**
«Паданги гамалги заманги»
08.00 «Заряжайся!»
08.10 Мультфильмы
08.30 Новости Даг.
08.50 «Заряжайся!»
08.55 «Время говорить молодым»
09.30 Х/ф «Вива, Сапата!»
11.35 Т/с «Метод Фрейда» 8 с.
12.30 Новости Даг.
12.50 Х/ф «Долгая счастливая жизнь»
14.05 «Галерея искусств» 6+
14.30 Новости Даг.
14.50 «Дагестанский календарь»
14.55 «Кунацкая»

15.40 «Психологическая азбука»
16.00 «Агросектор»
16.30 Новости Даг.
16.55 «В центре внимания»
17.00 «На злобу дня»
17.20 Т/с «Метод Фрейда» 9 с.
18.10 «Дагестанский календарь»
18.15 «Дагестан без коррупции»
18.45 **Передача «Заманлар гете, халк гетмес»**
19.30 Новости Даг.
20.00 **Время новостей. Махачкала**
20.20 «Подробности»
20.45 «На виду спорт»
21.25 «Молодежный микс»
21.45 «Круглый стол»
22.20 «Дагестанский календарь»

ПЕРВЫЙ

5.00,9.25 Доброе утро. (12+).
9.00,12.00,15.00 Новости. (16+).
9.50 Жить здорово! (16+).
10.55,2.40 Модный приговор.
12.15 Время покажет. (16+).
14.10 Гражданская оборона. (16+).
15.15,3.30 Давай поженимся! (16+).
16.00,4.10 Мужское/Женское. (16+).
18.00 Вечерние новости. (16+).
18.40 Человек и закон. (16+).
19.45 Телеигра «Поле чудес». (16+).
21.00 Время. (16+).
21.30 Голос. (12+).
23.30 Вечерний Ургант. (16+).
0.25 Д/ф «Звуки улиц: Новый Орлеан - город музыки». (16+).
1.55 Наедине со всеми. (16+).

РОССИЯ 1

09.00 Канал «Рубас» на табасаранском языке
14.30 Местное время. Вести Дагестан
17.15 ГИБДД
17.20 Духовная жизнь
17.40 Концерт

5.00,9.30 Утро России.
9.00,14.30,21.05 Вести. Местное время.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00,14.00,17.00,20.00 Вести.
11.30 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
12.40,18.40 60 минут.
14.55 Т/с «Рецепты семейного счастья». (12+).
17.15 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
21.20 Юморно-2020.
0.40 Х/ф «Миллиард». (12+).
2.35 Х/ф «Дуэлянт». (12+).

НТВ

5.05 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
6.00 Утро. Самое лучшее. (16+).
8.00,10.00,13.00,16.00,19.00 Сегодня.
8.25,10.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы». (16+).
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.25 ДНК. (16+).
17.25 Жди меня. (12+).
18.20,19.40 Т/с «Пес». (16+).
21.20 Т/с «Скорая помощь». (16+).
23.20 Своя правда с Р. Бабаяном. (16+).
1.15 Квартирный вопрос.
2.15 Фильм «Белое солнце пустыни».
3.35 Т/с «Команда». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30,6.25 6 кадров. (16+).
6.35,4.20 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.05,5.10 Давай разведемся! (16+).
9.15 Тест на отцовство. (16+).
11.25,3.30 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
12.30,2.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.35,1.45 Д/ф «Порча». (16+).
14.05,2.15 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.45 Сила в тебе. (16+).
15.00 Мелодрама «Нарушение правил». (16+).
19.00 Мелодрама «Было у отца два сына». (Украина). (16+).
23.20 Про здоровье. (16+).
23.35 Мелодрама «Сводные сестры». (Россия - Польша - Украина). (16+).
6.00 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.10 Д/ф «Юрий Гальцев. Обалдеть!» (12+).
9.15,11.50 Х/ф «Серезжи с сапфирами». (12+).
11.30,14.30,17.50 События.
13.35,4.20 Мой герой. Елена Полякова. (12+).
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Анна-детективъ». (12+).
16.55 Д/ф «Семейные драмы. Несчастный кинобрак». (12+).
18.10 Детектив «Темная сторона света». (12+).
20.00 Детектив «Темная сторона света 2». (12+).
22.00 В центре событий.
23.10 Детектив «Возвращение». (16+).
1.05 Д/ф «Владимир Ленин. Прыжок в революцию». (12+).
1.45 Д/ф «Личный фронт красных маршалов». (12+).
2.25 Петровка, 38. (16+).
2.40 Х/ф «Три дня на любовь». (12+).

ЗВЕЗДА

6.00,8.20 Х/ф «Разные судьбы». (12+).
8.00,13.00,18.00,21.15 Новости дня.
8.45,10.05,13.20 Т/с «Разведчицы». (16+).
10.00,14.00 Военные новости.
13.40,14.05 Т/с «СМЕРШ. Легенда для предателя». (16+).
18.40 Х/ф «Командир счастливой «Щуки». (12+).
20.55,21.25 Х/ф «Сумка инкассатора».
23.10 Десять фотографий. Вячеслав Никонов.
0.00 Х/ф «Сицилианская защита».
1.45 Х/ф «Александр Невский». (12+).
3.30 Х/ф «Большая семья».

суббота, 7 ноября

РГВК

07.00 Новости Даг.
07.20 **Передача «Заманлар гете, халк гетмес»**
08.00 Мультфильмы
08.30 Новости Даг.
08.55 Х/ф «Собачья сердце»
11.20 «Мой малыш»
11.50 «Молодежный микс»
12.05 Юбилейный вечер М.Абдуллаева
15.25 «Подробности»
15.50 «Здравствуй, мир!»
16.30 Новости Даг.
16.50 «В центре внимания»
16.55 «Дежурная часть»
17.05 Дагестанское кино. Х/ф «Тайна синих гор»

18.20 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Мелодии Дагестана»
18.45 **Передача «Вахтар ва инсанар»**
19.30 Новости Даг.
19.55 «Дежурная часть»
20.05 «Парламентский вестник»
20.25 Проект «Мы - народ российский. Дагестан многонациональный»
20.55 «Первая студия»
21.55 «Годекан» 6+
22.30 Новости Даг.
22.55 «Психологическая азбука»
23.20 Д/ф «Горы Кавказа» 1 с.
00.30 Новости Даг.
00.55 «Дагестанский календарь»
01.00 **Передача «Вахтар ва инсанар»**
01.35 «Мой малыш»

ПЕРВЫЙ

6.00 Доброе утро. Суббота.
9.00 Умницы и умники. (12+).
9.45 Слово пастыря.
10.00,12.00 Новости. (16+).
10.15 101 вопрос взрослому. (12+).
11.10,12.15 Видели видео?
13.55 На дачу! с Н. Барбье.
15.10 Телеигра «Угадай мелодию». (12+).
15.55 Кто хочет стать миллионером? (12+).
17.25 Ледниковый период.
21.00 Время. (16+).
21.20 Сегодня вечером. (16+).
23.00 Х/ф «Углерод». (18+).
0.55 Наедине со всеми. (16+).
1.40 Модный приговор.
2.30 Давай поженимся! (16+).
3.10 Мужское/Женское. (16+).
4.15 Х/ф «Ищите женщину».

РОССИЯ 1

08.00 ВЕСТИ. МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
08.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. СУББОТА.

5.00 Утро России. Суббота.
8.00 Вести. Местное время.
8.20 Местное время. Суббота.
8.35 По секрету всему свету.
9.00 Всероссийский потребительский проект «Тест». (12+).
9.25 Пятеро на одного.
10.10 Сто к одному.
11.00 Вести.
11.30 Юмор! Юмор! Юмор!!! (16+).
12.30 Доктор Мясников. (12+).
13.35 Х/ф «От печали до радости». (12+).
15.40 Комедия «Холоп». (12+).
18.00 Привет, Андрей! (12+).
20.00 Вести в субботу.
21.00 Х/ф «Чужая сестра».
1.05 Х/ф «Сила любви». (12+).

НТВ

5.05 ЧП. Расследование.
5.30 Х/ф «Свой среди чужих, чужой среди своих».
7.25 Смотр.
8.00,10.00,16.00 Сегодня.
8.20 Готовим с Алексеем Зиминим.
8.45 Кто в доме хозяин?
9.25 Едим дома.
10.20 Главная дорога. (16+).
11.00 Живая еда с Сергеем Малоземовым. (12+).
12.00 Квартирный вопрос.
13.00 НашПотребНадзор.
14.00 Поедем, поедим!
15.00 Своя игра.
16.20 Следствие вели...
18.00 По следу министра...
19.00 Центральное телевидение.
20.20 Ты не поверишь!
21.20 Секрет на миллион. Ю. Куклачев. (16+).
23.25 Международная пиелорама. (16+).
0.15 Квартирник НТВ у Маргулиса». Группа «Элизиум». (16+).
1.35 Дачный ответ.

ДОМАШНИЙ

6.30,6.15 6 кадров. (16+).
6.40 Комедия «Не торопи любовь». (16+).
8.55 Мелодрама «Здравствуйте Вам!» (Россия - Украина). (16+).
10.55 Жить для себя. (16+).
11.00 Мелодрама «Здравствуйте Вам!» (16+).
11.10 Т/с «Не отпускай» (Украина). (16+).
19.00 Т/с «Любовь против судьбы» (Турция). (16+).
22.45 Сила в тебе. (16+).
23.00 Д/с «Скажи: нет!» (18+).
0.05 Мелодрама «Главное - успеть». (Украина). (16+).
1.50 Т/с «Не отпускай» (16+).
5.00 Д/с «Эффекты Матроны». (16+).
5.50 Домашняя кухня.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Х/ф «Как вас теперь называют?» (16+).
8.00 Православная энциклопедия.
8.25 Полезная покупка. (16+).
8.30 Х/ф «Иван Бровкин на целине». (12+).
10.35 Д/ф «Юрий Яковлев. Я хулиган не только в кино». (12+).
11.30,22.00 События.
11.45 Детектив «Золотая мина».
14.30 Т/с «Анна-детективъ 2». (16+).
22.15 Право знать! (16+).
23.45 90-е. Сердце Ельцина. (16+).
0.35 Прощание. Сергей Доренко. (16+).
1.20 Слон против осла. Евгения Добровольская и Михаил Ефремов.
2.30 Свадьба и развод. Филипп Киркоров и Алла Пугачева. (16+).
3.10 Свадьба и развод.

ЗВЕЗДА

5.20 Х/ф «На войне, как на войне». (12+).
6.55,8.15 Х/ф «Похищение «Савойи». (12+).
8.00,13.00,18.00 Новости дня.
9.00 Легенды цирка
9.30 Легенды кино.
10.15 Д/с «Загадки века»
11.05 Улика из прошлого». (12+).
11.55 Не факт!
12.30 Круиз-Контроль». «Грозный - Хой».
13.15 Спец/репортаж.
13.25 СССР. Знак качества.
14.25 Морской бой.
15.35 Д/ф «Призраки острова Матуа». (12+).
16.50 Д/ф «12 жизней Отто Шмидта». (12+).
18.10 Зодоло!
18.25 Т/с «Позывной «Стая» 2». «Переворот». (16+).
20.30 Т/с «Позывной «Стая» 2». «Обмен». (16+).
22.35 Т/с «Позывной «Стая» 2».
0.30 Х/ф «Командир счастливой «Щуки». (12+).

воскресенье, 8 ноября

РГВК

07.00 Новости Даг.
07.20 **Передача «Вахтар ва инсанар»**
08.00 «Мой малыш»
08.30 Новости Даг.
08.50 Мультфильмы
09.05 «Круглый стол»
09.40 Д/ф «Горы Кавказа» 1 с.
10.50 «На виду. Спорт»
11.30 «Галерея искусств» 6+
11.55 «Здравствуй, мир!»
12.30 «Молодежный digest»
12.45 «Арт-клуб»
13.10 «Мастер спорта»
13.35 «Городская среда»
14.05 «Психологическая азбука»

14.30 «Первая студия»
15.20 «Молодежный микс»
15.35 «Человек и вера»
16.05 «Агросектор»
16.35 «Дежурная часть»
16.50 «В центре внимания»
16.55 Мультфильм
17.05 «Учимся побеждать»
17.20 «Человек и право»
18.30 «Молодежный digest»
18.50 «Вдохновение»
19.30 Новости Даг.
20.30 «Служа Родине»
20.50 Х/ф «Об этом лучше не знать»
22.30 Новости Даг.
23.30 «Парламентский вестник»

ПЕРВЫЙ

6.00,10.00,12.00 Новости. (16+).
6.10 Х/ф «Ищите женщину».
6.55 Ирай, гармонь любимая! (12+).
7.40 Заровые. (16+).
9.20 Непугуевые заметки.
10.15 Жизнь других. (12+).
11.15,12.15 Видели видео?
13.55 Х/ф «Батальон». (12+).
16.20 Юбилей ансамбля «Ариэль». (12+).
18.00 Горячий лед. Фигурное катание. Кубок России 2020. Женщины. Короткая программа. Прямой эфир.
19.00 Три аккорда. (16+).
21.00 Время. (16+).
22.00 Метод 2. (16+).
0.00 Х/ф «Лев». (12+).
1.50 Наедине со всеми.
2.35 Модный приговор.
3.25 Давай поженимся! (16+).

РОССИЯ 1

4.20,3.15 Х/ф «Два мгновения любви». (12+).
6.00 Х/ф «Я буду рядом». (12+).
8.00 Местное время. Воскресенье.
8.35 Устами младенца.
9.20 Когда все дома с Тимуром Кизяковым.
10.10 Сто к одному.
11.00 Вести.
11.15 Парод юмора. (16+).
13.10 Х/ф «Легенда u17». (12+).
15.50 Х/ф «Снежная королева». (12+).
20.00 Вести недели.
22.00 Москва. Кремль. Путин.
22.40 Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
1.30 Д/ф «Великая Русская революция». (12+).

НТВ

4.55 Драма «Звезда». (12+).
6.40 Центральное телевидение. (16+).
8.00,10.00,16.00 Сегодня.
8.20 У нас выигрывают! (12+).
10.20 Первая передача. (16+).
11.00 Чудо техники. (12+).
11.50 Дачный ответ.
13.00 НашПотребНадзор. (16+).
14.05 Однажды... (16+).
15.00 Своя игра.
16.20 Следствие вели... (16+).
18.00 Новые русские сенсации. (16+).
19.00 Итоги недели.
20.10 Ты супер! Новый сезон.
22.45 Звезды сошлись. (16+).
0.15 Основано на реальных событиях. (16+).
3.15 Их нравы.
3.35 Т/с «Команда». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Пять ужинов. (16+).
6.45 Мелодрама «Главное - успеть». (16+).
8.40 Мелодрама «Сводные сестры». (16+).
10.50,11.00 Комедия «Папа напрокат». (16+).
10.55 Жить для себя. (16+).
14.55 Мелодрама «Было у отца два сына». (16+).
19.00 Т/с «Любовь против судьбы» (Турция). (16+).
22.50 Про здоровье. (16+).
23.05 Д/с «Скажи: нет!» (16+).
0.10 Мелодрама «Здравствуйте Вам!» (16+).
2.10 Т/с «Не отпускай» (16+).
5.15 Д/с «Эффекты Матроны». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

7.20 Фактор жизни. (12+).
7.45 Полезная покупка.
8.10 Детектив «Темная сторона света 2». (12+).
10.00 Актерские судьбы.
10.40 Спасите, я не умею готовить! (12+).
11.30,0.20 События.
11.45 Х/ф «Молодая жена».
13.45 Смех с доставкой на дом. (12+).
14.30 Московская неделя.
15.05 Хроники московского быта.
15.50 Прощание. Арчил Гомиашвили. (16+).
16.50 Д/ф «Женщины Владимира Этуша». (16+).
17.40 Детектив «Месть на десерт». (12+).
21.40,0.40 Детектив «Звезды и лисы». (12+).
1.30 Петровка, 38. (16+).
1.40 «Нежные листья, ядовитые корни». (12+).

ЗВЕЗДА

5.25 Х/ф «Неслужбное задание». (12+).
7.20 Х/ф «Взрыв на рассвете». (12+).
9.00 Новости недели
9.25 Служу России. (12+).
9.55 Военная приемка.
10.45 Скрытые угрозы». «Альманах u39. (12+).
11.30 Д/с «Секретные материалы».
12.20 Код доступа. (12+).
13.10 Спец/репортаж.
13.50 Т/с «Стреляющие горы». (16+).
18.00 Главное с О. Беловой.
19.25 Д/с «Легенды советского сыска». (16+).
22.45 Д/с «Сделано в СССР».
23.00 Фетисов. (12+).
23.45 Х/ф «Похищение «Савойи». (12+).
1.30 Х/ф «Вторжение».

КУЛЬТУРА С 2 ПО 8 НОЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.35 Пешком...
7.05 Другие Романовы». «Ноктюрн о любви».
7.35,18.10,0.00 Д/ф «Разгадка тайны пирамид. Мейдум».
8.25 Легенды мирового кино.
8.50,16.20 Х/ф «Солнечный ветер»
10.15 Наблюдатель.
11.10,0.55 ХХ век.
12.00 Красивая планета.
13.15 Д/с «Энциклопедия загадок».
13.50 Д/ф «Редкий жанр».
14.30 Д/с «Дело u».
15.05 Новости. Подробно.
15.20 Агора.
17.30,1.40 Сюита из музыки балета «Золушка».
19.00 Уроки русского.
19.45 Главная роль.
20.05 Правила жизни.
20.30 Спокойной ночи!
20.45 Д/ф «Отцы и дети. Версия 2.0».
21.30 Сати.
22.10 Х/ф «Тайна «Муллен Руж». (Франция).

ВТОРНИК

6.35 Пешком...
7.05,20.05 Правила жизни.
7.35,18.10,0.00 Д/ф «Разгадка тайны пирамид. Мейдум».
8.25 Легенды мирового кино. М. Астангов.
8.50,16.10 Х/ф «Солнечный ветер»
10.15 Наблюдатель.
11.10,0.50 ХХ век.
12.25 Красивая планета.
12.45 Д/ф «Когда восходит полнолуние Огнецвета».
13.30 Игра в бисер»
14.10 Д/ф «Кара Кароев. Дорога».
15.05 Новости. Подробно.
15.20 Пятое измерение.
15.55 Д/с «Первые в мире».
17.25,2.00 Музыка из балетов «Спящая красавица», «Лебединое озеро».
19.00 Уроки русского.
19.45 Главная роль.
20.30 Спокойной ночи!
20.45 Искусственный отбор.
21.30 Белая студия.
22.10 Х/ф «Тайна Эйфелевой башни». (Франция).

СРЕДА

6.30 Царица небесная. Казанская икона Божией Матери.
7.05 М/ф «Конек-Горбунук».
8.20 Х/ф «Минин и Пожарский».
10.05 Земля людей. «Кумандинцы. Лебединый народ».
10.35 Х/ф «Мы из джаза».
12.00 Земля людей. «Даргинцы. Сердце гор».
12.30,2.10 Д/ф «Тетеревиный театр».
13.10 Д/с «Первые в мире». «Радиоулавливатели самолетов Огнецвета».
13.25 Государственный академический хореографический ансамбль «Березка».
14.20 Земля людей.
14.50,0.45 Х/ф «Улица молодости»
16.15 Д/ф «Что ты сделал для Родины?»
17.00 Земля людей. «Зоо-нежане. Былины северной Эллады».
17.30 Большой балет.
19.55 Д/ф «Бег». Сны о России».
20.35 Х/ф «Бег».
23.45 Клуб 37.

ЧЕТВЕРГ

6.35 Пешком...
7.05 Правила жизни.
7.35,18.05,0.00 Д/ф «Женщины-воительницы. Викинг».
8.25 Легенды мирового кино. Вивьен Ли.
8.50,16.10 Х/ф «Солнечный ветер»
10.15 Наблюдатель.
11.10,0.50 ХХ век.
12.15 Х/ф «Бег»
13.50,2.30 Д/ф «Польша. Вильяновский дворец».
14.15 Д/ф «Отрицательный? Обаятельный!».
15.05 Новости. Подробно.
15.20 Пряничный домик. «Солнечный камень».
15.50 Д/с «Первые в мире».
17.20,1.50 Концерт u1 для фортепиано с оркестром.
19.00 Уроки русского.
19.45 Главная роль.
20.05 Открытая книга.
20.30 Спокойной ночи!
20.45 Д/ф «Гражданин! Не забывайте, пожалуйста!»
21.30 Энигма. Фазыл Сай.
22.10 Х/ф «Тайна «Гранд-опера». (Франция).

ПЯТНИЦА

6.35 Пешком...
7.05 Правила жизни.
7.35 Черные дыры. Белые пятна.
8.15 Легенды мирового кино. В. Тихонов.
8.40,16.30 Х/ф «Солнечный ветер»
10.20 Х/ф «Антон Иванович сердится».
11.55 Открытая книга.
12.25 Х/ф «Бег»
14.05 Д/ф «Судьба подвижника. Сергей Дягилев».
15.05 Письма из провинции.
15.35 Энигма. Фазыл Сай.
16.15 Д/с «Первые в мире».
17.50,1.05 Симфония u6 «Патетическая».
18.45 Д/ф «Борис Брунов. Его Величество Конференсье».
19.45 Д/ф «Человек с бульвара Капуцинов». Билли, заржайай!»
20.25 Х/ф «Человек с бульвара Капуцинов».
22.05 2 Верник 2.
23.20 Х/ф «Хармс».
2.00 Искатели. «Коллекция Колбасьева».
2.45 М/ф «Икар и мудрецы».

СУББОТА

6.30 Лазарь Лагин «Старик Хоттабыч».
7.05 М/ф «Приключения Буратино».
8.15 Х/ф «Человек с бульвара Капуцинов».
9.55 Обыкновенный концерт
10.20 Д/с «Святые Кремля».
10.50 Х/ф «Мой любимый клоун».
12.15 Пятое измерение.
12.45 Черные дыры. Белые пятна.
13.25,1.40 Д/ф «Рысь - крупный план».
14.20 Д/с «Ехал Грека... к».
15.05 Х/ф «Поезд идет на восток».
16.45 Д/с «Энциклопедия загадок».
17.15 Международный этнический фестиваль
19.40 Х/ф «Зеленый фургон».
22.00 Агора.
23.00 Джейкоб Кольтер. Концерт на международном джазовом фестивале во Вьенне.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 М/ф: «Малыш и Карлсон», «Карлсон вернулся».
7.15,1.00 Х/ф «Таня».
9.10 Обыкновенный концерт с Э. Эфировым.
9.40 Мы - грамотеи!
10.25 Х/ф «Во власти золота».
12.00 Диалоги о животных. «Беспечный соловей».
13.10 Д/с «Коллекция». «Галерея Альбертина».
13.40 Игра в бисер»
14.20 II Всероссийский конкурс молодых музыкантов «Созвездие».
15.55 Blow-up. Фотоувеличение.
16.25 Х/ф «Кристина».
18.05 Пешком...
18.35 Романтика романса.
19.30 Новости культуры.
20.10 Острова.
20.50 Х/ф «Мой любимый клоун».
22.15 Опера «Сказка о царе Салтане».

РАДИО

ПОНЕДЕЛЬНИК

11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Радиоташа

ВТОРНИК

11.10. Вести «Дагестан»
11.30. «Актуально».

СРЕДА

11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Встречи в студии.

ЧЕТВЕРГ

11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Время и молодежь.

ПЯТНИЦА

11.10. Вести «Дагестан»
11.25. Голос Ислама
11.45. Концерт.

СУББОТА

13.10. Итоги недели.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

10.10. Соколенок.

Программа гъзаурайди - Н.РАШИДОВА

Дин

Вири инсаниятдиз чешнелу ксар

Ямин МЕГЪАМЕДОВ,
диндин рекъай алим

Инсан Аллагъ-Таалади цавар, чилерни галаз халкънава. И кар Къуръанди ва инсандин акъулдини субутзава. Къуръанда лаганва (6-сура, 102-аят, мана): “**Гъа ахътинди я Аллагъ, Рабби куь, авач илагъи (ибадат авуниз лайихлу тир) Адалай гъейри, (Ам я) вири шейэрин Халикъ. (Гъавилляй) са Адаз куьне ибадат ая! Ва Ам гъар са шейнал къаномвалзавайди (ида-ра ийизвайди, гуьзчивал тухузвайди)я!**” (Адахъ инанмиш тушир ксар аватла, чна тлалабзава абурувай Къуръан дикъетдивди клелун. Къуръандин аятрин баянар лезги члалаз таржума авунва ва а ктаб маса къачуз кланзавай ксаривай чи газетдин редакциядай къачуз жеда).

Аллагъ-Таалади инсан халкъна гъак тунвач: Ада каинатрин вири крар идара ийизва, виридаз ризкъи гузва, абурал гуьзчивалзава. Ва гъакни инсаниятдиз Ада пайгъамбаррилай Ктабар ракъурнава, Дуьз рекъин регъбер яз (ва чуру рехъ вуч ятла къалурнава). Къуръанда лаганва (90-сура, 8-10 аят, мана): “**Бес авунвачни Чна адаз къве вил, мез ва къве плузар? Ва къалурнавачни Чна адаз (тепеяр хътин) къве рехъ (дуьзвиллин рехъ ва чурувиллин рехъ)?!**”

Дуьз рехъ - Сад Аллагъдихъ иман гъана, Адаз ибадат авун, итлаалувал авун я: Адан эмирар къилиз акъудиз ва къадагъайрикай яргъа жез. Адан разивал къазанмишна Къияматдин Юкъуз, гъахъ-гъисабдиллай къулухъ, Женнетдиз фидайвал. Чуру рехъ - кафирвалун, Адаз асивалун я. Пак Ктабдикай яргъа хъана, чуру рекъай феи ксариз бахтсузвал ва Жегеннем жаза жеда. Къуръанда лаганва (20-сура, 124-аят, мана): “**Ва вуж Зи “Рикел Гъуникай” (Ктабдикай) (патахъ) элкъвейтла, гъакъикъатда, адаз дар ва четин яшайиш (уьмуьр) жеда...**”

Пайгъамбарвиллиз Аллагъ-Таалади Вичин бендейрикай виридалайни хъсанбур, лайихлубур, диндарбур хъязва. Абурулай инсаниятдив Вичин дин агакъарун патал. А динда инсандиз вичин уьмуьр патал хийир авай вири крар къалурнава ва абур къилиз акъудун эмирнава. Ана гъакни инсандиз зиян авай вири крарни къалурнава абурукай яргъаз хъун истемешнава. Вучиз лагъайтла, инсан патал менфят-зарар, дуьз-чуру кар вуч ятла, анжах абур халкънавай Халикъдиз хъсан чида.

Пайгъамбаррикай виридалайни чешнелуди, лап лайихлуди, ахлакъриз зурбади эхиримжи пайгъамбар ва расул Мугъаммад я (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз). (Мугъаммад пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) члехи алимрикай, востоковедрикай, гъатта мусурман туширбурукайни гъафбуру виридалайни члехи (азим), зурба ва кесерлу кас тирди тесстикъарзава ва хиве къазва. Абурукай гъафбуру Мугъаммад пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) гътинди инсаниятдик мад къачирдан гъакъиндай шагъидвалзава! Мисал яз, алай аямдин Америкадай тир машгъур алим Майкл Гъариса кхъенвай “Виш - эвелбур” (“Инсаниятдикай виридалайни зурба виш кас”) твар алай ктаб гъиз жеда. Ана сад лагъай чкадал Мугъаммад пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) эцигнава - инсаниятдин тарихда мад вичиз тешпигъди авачир виридалайни зурба кас, диндин рекъай ва

дуьньядин крарин рекъай виридалайни члехи регъберни бащчи яз. Ада лугъузва: “(Бес), я Иса (Иисус) туш, я Марк туш, амма Мугъаммад (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) я инсаниятдин тарихда вичихъ виридалайни зурба итмидин уьмуьрдин рехъ авайди...”

Аллагъди ам (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) вири инсаниятдиз Къияматдин Ийкъалди расул яз ракъурнава. Ам Аллагъди Вичиз виридалайни гъаф клани чкадай - Меккадай ракъурнава, адаз виридалайни лайихлу ва диндар терефдарар, юлдашар - асгъабар яз хъянава. Абуру - Аллагъди ракъурнавай вагъй (Къуръан ва Сунна) дуьз гъавурда акъуна, дуьз жуьреда къиле тухвай ксар я. (Абурун къадар тахминан вишни къад агъзурдав агакъзава ва а къадардикай Аравияда цуд агъзур кас къена, амай вишни цуд агъзур асгъаб халкъарив дин агакъарун патал вири дуьньядиз чклана. Абурукай са къадар ксар Дербентдивни агакънай). Фикир гайила, якъин жезвайвал, а ксар вини дережадиз, камилвиллиз хъажнавайди са кар я: Сад Аллагъдихъ иман гъана, диндар амалар авуни. Исламдин алимри лугъузва: иман пуд шейини артухарда: 1) Аллагъдин Ктабдай фикирфагъум авуни; 2) Аллагъди халкънавай цавар-чилерин ва анра авай къван шейэрин гъакъиндай фикир-фагъум авуни; 3) виликъдай хъайи зурба диндар ксарин (пайгъамбаррин, асгъабрин, члехи имамрин, зурба алимрин) уьмуьрдин рекъерин гъакъиндай фикир-фагъумна ибретар къачуни. И макъалада чун пуд лагъай кардикай рахада.

Гъакъикъатда, Аллагъ-Таалади асгъабрин тарифнава, абурулай разивалнава ва абуруз еке сувабарни Женнет хиве къунва. Абурун тариф гъакни Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) авунва. И кар гъадисри тесстикъарзава. Аллагъ-Таалади Къуръанда лаганва (9-сура, 100-аят, мана): “**Ва (иман къабулунин карда) виридалайни вилик акагайбур - (чеб) эвелимжибур хъайибур - мугъажиррикай (Меккадай Мединадиз “гъижра” авур асгъабрикай), ансаррикай (Пайгъамбардиз куьмек гайи Мединадин агъалий-рикай) ва (имандин карда) абурун гуьгъуьнаваз феибуру (диндар амалар ийиз) я. Абурулай Аллагъ рази я ва абур Адалайни рази я. (Ада) абуруз чпин (анра авай зурба къвалерин, тарарин) агъадихъай вацар авахъзавай Женнетар гъазурнава ва абур анра гъамшалугъ яз (эбеди) амукъда. Ам я члехи агалкъун!**” (48-сура, 29-аят, мана): “**Мугъаммад Аллагъдин расул я ва адахъ галайбур (асгъабар), кафиррал атайла, клевивалдайбур (атлугъвалдайбур, векъивалдайбур) я, чпин арада - регъимлубур. Ваз аквада абур (клар ийиз юк агъузиз) (гъаф) “рукуь” ийидайбур, (гъаф) “сажда” ийидайбур яз - Аллагъдин патай регъим ва разивал къачуз (къазанмишиз). Абурун лишанар абурун чинрал ала, саждайрин тасирдикай (эсеррикай) ибарат. Абуру (а лишанар) гъабурун гъалдин шикил я (абурун сифетар яз къалурнава) Тавратда. Инжилда абурун гъалдин шикил цанвай тумар (къацарин гъалдин шикил) хъиз я, тан ва хилер (цирер) акъуднавай, (ва) ада (хилери) ам (танар) къуватлу авунва; (ва) ам (къацар) яцу (ва кевви) хъана вичин тандал (мягъкемдиз) акъвазнава, тум цайибур гъейран ийиз.**

(КъатI ама)

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

Спорт

Эхиримжи бягъс

Чи мухбир

Алатай гъафтеда Сад хъанвай Арабрин Эмиратрин меркез Абу-Даби шегъерда **Гъабиб НУРМЕГЪАМЕДОВА** какахъай единоборстойрай къезил заланвал авай спортсменрин категорияда UFC-дин (кака-

хъай единоборстойрай бягъсер къиле тухузвай спортдин организация, ам США-дин Лас-Вегасда кардик ква) чемпионвиллин чул 3-сеферда хвена. ИкI, Америкадай тир спортсмен Джастин Гэтжидихъ галаз бягъс чи пагъливанди къвачеривди бамишардай къайда (треугольник) ишлемишуналди, вахт амаз - къвед лагъай раундда (бягъс 5 раунддикай ибарат тир) акъалтарна. И шад легъзейра дагъустанви спортсменди вичи спортдин рехъни акъвазарунин къарар къачунвайдини малумарна.

Нубатдин гъалибвал чемпионди рагъметдиз феи вичин бувадин экъу къаматдиз бахшнава. **РИКЕЛ ХКИН:** Гъ.Нурмегъамедова (32 йис) пешекар спортсменрихъ галаз вири санлай (2012-йисалай инихъ) 29 бягъс къиле тухвана, виринра гъалибвал къазанмишна.

Робертан агалкъун

Са тимил вахт идалай вилик Москвада грэппингдай дуьньядин Кубок къазанмишун патал къиле феи акъажунра вичин ери-бине Къурагъ райондин Штулай тир **Роберт НАЗАРАЛИЕВАНИ** иштиракна. ИкI, 65 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада гъалибвал къазанмишуналди, ада какахъай жуьрейрай спортдин мастервиллин твар къазанмишна. Идакай Къурагъ райондин сайтда хабар ганва.

Роберт 2001-йисан 26-сентябрдиз Штула дидедиз хъана. Хайи хуьре 7-класс акъалтарай жаванди клелунар Клирийрин юкъван школа-интернатда давамарна. Алай вахтунда ам Махачкъаладин политехнический колледждин 4-курсунин студент я.

Спортдал Р.Назаралиев 8 йисалай машгъул жезва. Школада клелдай члавузни ада боксдай райондин ва зонайрин, гъа гисабдай яз Дагъустандин Къиблепатан зонадин (ЮТО) чемпионвиллин ва спортдин мастервиле кандидатвиллин тварар къазанмишна. Боксдай сифте тамам 3 йисуз жегъилди Расим Велиеван, гуьгъуьнлай Махачкъалада къве йисуз “Юниверсал Файтер” спортклубда дуьньядин чемпион, шувтрукъу рангунин чулунин сагиб Шарудин Адилгерееван, адалай къулухъ къве

йисуз дуьньядин са шумуд сеферда чемпион, Бразилиядин ушу-джитсудай чулувал чулуунин сагиб Заур Агъмедован регъбервиллик кваз спортдин сирер чирун давамарна.

2018-йисуз Р.Назаралиева грэппингдай - Къизлярда, 2019-йисузни Дербентда къиле феи Кеферпатан Кавказдин чемпионатра приздин чкаяр къуна.

“Вад гъед” турнирда - гъалибвал

26-октябрдиз Чечнядин Шали шегъерда грэппингдай “Вад гъед” турнир къиле фена. Акъажунрин кесерлувал мадни а карди хъажзавай хъи, ина гъалибвал къазанмишайбуруз алай йисан декабрдиз Сербияда къиле фидай дуьньядин чемпионатда иштиракдай мумкинвал гузва.

Шадвилелди мадни а кардикай хабар гуз кланзава хъи, Дагъустандин хъянавай командай кваз и турнирда иштиракдай ва гъалибвал къазанмишайбурун арада чи ватандаш **Артур АГЪАШРИНОВНИ** (62 кг) ава. ИкI, ада NO GI разделдай (кимно алачиз) 1-чка къуна, дуьньядин чемпионатда иштиракун патал путевка къазанмишна.

Цийи рекорд

Алай йисан 23-25-октябрдиз Грозный шегъерда къиле феи медениятдинни спортдин “Кавказдин къугъунар” фестивалда Дагъустандин хъянавай команддик кваз Сулейман-Стальский райондин Герейханован хуьруьн 2-отделенидин мектебда физкультурадин муаллимвиле къвалахзавай **Эдик АГЪМЕДОВАНИ** иштиракна.

РИКЕЛ ХКИН: Э.Агъмедов гиряйрин спортдай Дагъустандин чемпион, спортдин мастер я. Ада машгъур тренерар тир Магилан Саидован ва Рустам Жабраилован гъилик устадав хъажна.

Нубатдин акъажунра чи ватандашди цийи рекорд эцигна: 16 кг-дин заланвал авай гиря 3 сятда 2200 сеферда хъажна.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакьадин ва массовый коммуникациярин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ

(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН

Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникациярин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистра-
ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гуьзвач ва абур эл-
къвена вахъувач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай матери-
алра гъанвай делирлин дуьзвиллин ва керчек-
виллин патакъай жавабдарвал авторрин чпин
хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахъудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 18.30

Газет "Издательство" "Лотос"

ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушкинан куьче, 6.

Тираж 5081

Илишандик квай материалар

гъакъидихъ чапзавайбуур я.

Икъван яшар хъанвайбуур келдрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты

"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

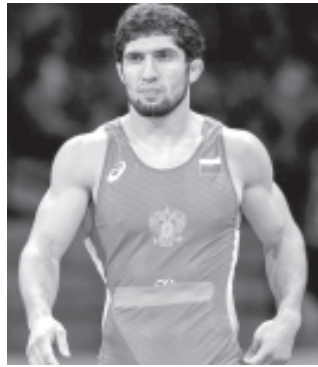
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Хив райондин Цналрин хуьрай тир машгъур спортсмен
Даурен Халидович КУРУГЪЛИЕВАЗ:

Гъалибвиллин мад са куклуш,
Муьтлуьгъна на, хъана чаз
хуш.
Агалкъунрал я чун сархуш,
Чемпиондин тивар
мубарак!

Хайи Ватан - ви хуьр Цнал,
Багъиш авур ихътин

къегъал,
Вири жемят къару я вал,
Чемпиондин тивар
мубарак!

Агалкъунар хуьрай вахъ
мад,
Гъам я чи виридан мурад,
Баркаллу хва, зурба устад,
Чемпиондин тивар
мубарак!

ВАЗ АЗАДИЗ КЪУРШАХАР
КЪУНАЙ УРУСАТДИН
ЧЕМПИОНДИН ТИВАР
МУБАРАКЗАВАЙ БЕЛИЖДА
ЯШАМИШ ЖЕЗВАЙ ЦНАЛВИ
ГЪАСАН ГЪУЬСЕЙНОВАН
ХИЗАН.

Нумрадиз шиир

Лезги члалал рахазва

Зарема ИСМАИЛОВА,
муаллим, Архитрин хуьр

Цуькверивди безетмиш я
векъин чил,

Вил вегъейла вилин ишигъ
тухузва.

Муькув фена атлуз темягъ
хъайила,

Захъ элкъвена лезги члалал
рахазва.

И тебиат: дагълар, тamar,
чуьллерни,

Чиле авай мулдин цуьквер,
гъвергъверни,

Веькер-къалар, гъатта экуьн
сегъерни,

Захъ элкъвена лезги члалал
рахазва.

Каспи гуьлел алай члехи лепеяр,
Чи дагъларин къакъан,

дерин тепеяр,
Лезги тарих туькьур авур бинеяр
Захъ элкъвена лезги члалал
рахазва.

Цавун бушлух клуьруьрзавай
лекъерни,

Такабурлу чи дагъларин
синерни,

Мани ягъиз гъазур хъанвай
нуьклерни

Захъ элкъвена лезги члалал
рахазва.

Бес тебиат лезги члалал атайла,
Рикле авай хуш хиялар лагъайла,
Бинедилай лезгидин тивар алай
Лезги члалал рахун тавун
дуьз яни?

Сканворд

Туькьурайди - К. Къалажухви

				Рехне	... - далкъвар
Къарар	"... Мадрид"				
... къиб				Усал хъицкъ- дин бармак	Къала- булух
Къапу керец	... ишинун				
	Куьз жезвай цин хвал			Суьгъбетчи	
Зирзибил гадардай чка					
				Гъикъятчи Шамсудин ...	
Къавай къведай стглар	Суалдин ...				
Дербент райондин хуьр				Кицлерин са жинс	

"ЛГ"-дин 43-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

1. Тавази. 2. Лабиал. 3. Зиярат. 4. Варз. 5. Мали. 6. Тамилла. 7. Харапла. 8. Мизмиз. 9. Стирка. 10. Арзачи. 11. Алмало. 12. Урарту. 13. Хаммал. 14. Халияр. 15. Шиир. 16. Кака. 17. Карч. 18. Чингиз. 19. Миатли. 20. Графин. 21. Лолита. 22. Доярка. 23. Архаяр. 24. Фашист. 25. Афтафа. 26. Хапла. 27. Ярма. 28. Инта. 29. Камари.

2021-йис патал

Лезги газет

кхъихъ!

ИНДЕКСАР:

йисанди - 63249
6 вацранди - 51313

газетдин кьимет почтарин
отделенийрай:

йиса - 977 манатни 41 кепек
6 вацра - 488 манатни 70 кепек

Абонентрин ящикрай (до востребования):

йиса - 912 манатни 02 кепек
6 вацра - 456 манатни 00 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 456 манат
6 вацра - 228 манат

Киоскрай вахъун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскра, сайтда (www.dagestan.press.) ва гъакъли Махачкъалада, Промшоссе куьчедин 10 "а"-нумрадин дараматда, кхъиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чпи хутахдайбуур:

йиса - 325 манат
6 вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет кхъинин патакъай суалар пайда хъайитла,
экуьнин сятдин 9-далай нянин сятдин 6-далди и нумра-
диз сенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

2021-йис патал

"САМУР" журнал кхъихъ!

ИНДЕКСАР: йисанди - 63336
6 вацранди - 73895

ЖУРНАЛДИН КЪИМЕТ ПОЧТАРИН ОТДЕЛЕНИЙРАЙ:

йиса - 423 манатни 34 кепек
6 вацра - 211 манатни 68 кепек

"ДАГПЕЧАТДИН" КИОСКРАЙ:

йиса - 294 манат
6 вацра - 147 манат

РЕДАКЦИЯДАЙ:

йиса - 210 манат
6 вацра - 105 манат

2021-йис патал

"КАРД" журнал кхъихъ!

ИНДЕКСАР: йисанди - 63338
6 вацранди - 73906

ЖУРНАЛДИН КЪИМЕТ ПОЧТАРИН ОТДЕЛЕНИЙРАЙ:

йиса - 336 манатни 84 кепек
6 вацра - 168 манат

"ДАГПЕЧАТДИН" КИОСКРАЙ:

йиса - 210 манат
6 вацра - 105 манат

РЕДАКЦИЯДАЙ:

йиса - 150 манат
6 вацра - 75 манат

"Мавел" издательстводи Къ.Х. АКИМОВАН "Азадвиллин веревирдиллим" ("Философия свободы") ктабдин подписка малумарзава. Ам урус члалал кхъенва, 180 чиникай ибарат я. Сифте яз 2021-йисан февралдиз басмадай акъатда. Са ктабдин кьимет 500 манат я.

ЧИ АДРЕС: 367010, Махачкъала, О.Кошевоян куьче, 42а.
Издательство "Мавел". Тел.: 8928-511-31-16; 8928-873-40-02.

Мезели

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

***

Кефсуз яз атанвайдаз духтурди давленидин дарман кхъена, лагъана:

- Уьмуьр амай къван хъухъ!

- Уьмуьр амай къван багъа дармана-ар?! - мягътел яз лагъана, ада фагъум тавуна тадиз хълагъна, - ам куьруь авуртла хъсан тушуну?